

Det aktuella läget och framtidsplaner i arbetet med de papperslösa i Åbo

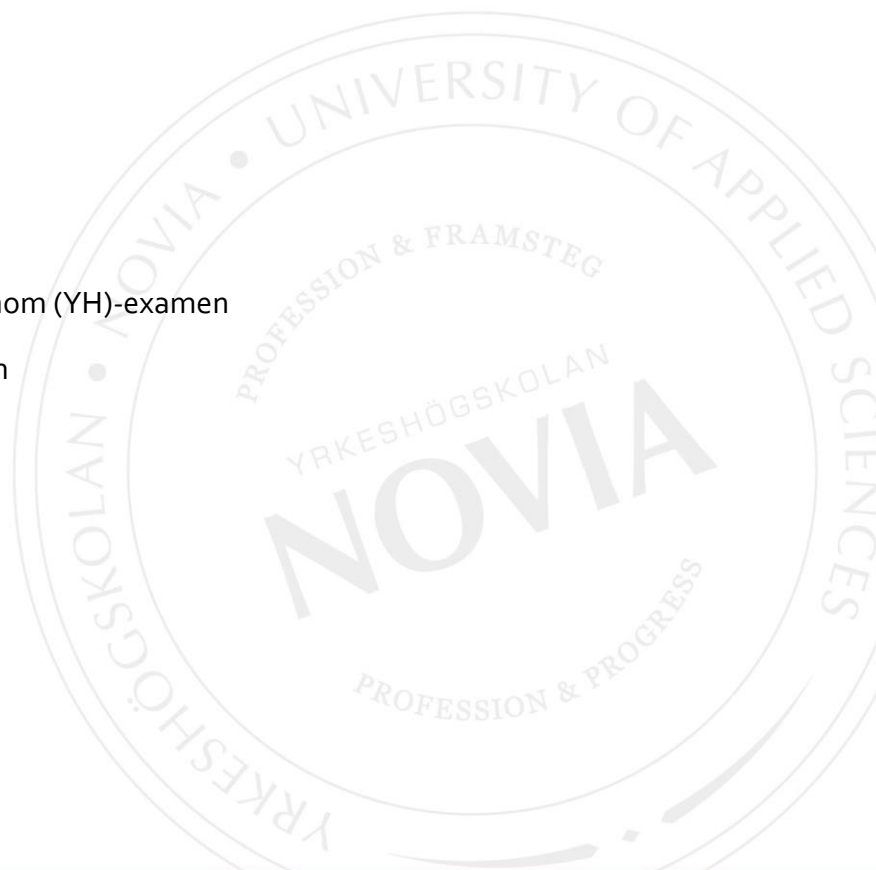
Projektet Papperslösa – De icke-önskade?

Annika Bärlund
Sofia Hildén
Elin Kamis

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningen till socionom

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Annika Bärlund, Sofia Hildén och Elin Kamis

Utbildning och ort: Utbildning till socionom, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning:

Handledare: Peter Edelsköld, Anne Nummela och Tua Weckström-Lundell

Titel: Det aktuella läget och framtidsplaner i arbetet med de papperslösa i Åbo

Datum 8.5.2017 Sidantal 44

Bilagor 6

Abstrakt

Detta arbete förverkligas som en del av projektet "Papperslösa – De icke-önskade?" Projektet är ett beställningsarbete av Röda Korsets Åbolands distrikt. Examensarbetet verkställdes på en samhällelig nivå. Syftet med detta examensarbete är att göra en kartläggning av situationen för de papperslösa. Arbetet baserar sig på aktuella rekommendationer, direktiv och lagstiftning, samt ser på hur dessa verkställs i praktiken.

Examensarbetet är en kvalitativ studie. Materialet samlades in med litteraturöversikt samt tre temaintervjuer som förverkligades med Social och hälsovårdsministeriet, Åbo stad och Vapaa liikkuvuus-nätverket. Inom arbetet utfördes även två diskussioner med Röda Korsets Åbolands distrikt.

I resultatet för arbetsgruppen fram olika aspekter på den nuvarande situationen och framtiden. Inom Åbo finns det många olika aktörer som erbjuder hjälp till de papperslösa. Det finns en beredskap att reagera på eventuell ökning av de papperslösa. Situationen är föränderlig och ny lagstiftning gällande olaglig vistelse i landet är under beredning.

Språk: Svenska

Nyckelord: Papperslösa, olaglig vistelse, rättigheter, Finland

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Annika Bärlund, Sofia Hildén ja Elin Kamis

Koulutus ja paikkakunta: Utbildning till socionom, Åbo

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot:

Ohjaajat: Peter Edelsköld, Anne Nummela ja Tua Weckström-Lundell

Nimike: Det aktuella läget och framtidsplaner i arbetet med de papperslösa i Åbo

Päivämäärä 8.5.2017 Sivumäärä 44

Liitteet 6

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö toteutettiin osana projektia "Papperslösa – De icke-önskade?". Projektin on Punaisen ristin Turunmaan piirin tilaustyö. Opinnäytetyö toteutettiin yhteiskunnallisella tasolla. Työn tavoitteena on tehdä kartoitus paperittomien tilanteesta. Työ perustuu suosituksiin, ohjeistuksiin ja lainsäädäntöön, sekä vertailee miten näitä toteutetaan käytännössä.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Materiaali on kerätty kirjallisuudesta sekä kolmesta teemahaastattelusta. Haastattelut toteutettiin Sosiaali- ja terveysministeriön, Turun kaupungin sekä Vapaa liikkuvuus - verkoston kanssa. Punaisen ristin Turunmaan piirin kanssa toteutettiin myös kaksi keskustelutilaisuutta.

Työryhmä tuo tuloksessa esiin erilaisia näkökulmia tämänhetkiseen tilanteeseen ja tulevaisuuteen. Turussa on monta erilaista toimijaa jotka tarjoavat apua paperittomille. On olemassa valmius reagoida mahdolliseen kasvavaan määrään paperittomia. Tilanne on muuttuvainen ja uusi lainsäädäntö koskien laittomasti maassa olevia on työn alla.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Paperittomat, laitton maassaolo, oikeudet, Suomi

BACHELOR'S THESIS

Author: Annika Bärlund, Sofia Hildén and Elin Kamis

Degree Programme: Bachelor of social services, Turku

Specialization:

Supervisors: Peter Edelsköld, Anne Nummela and Tua Weckström-Lundell

Title: Det aktuella läget och framtidsplaner i arbetet med de papperslösa i Åbo

Date 8.5.2017 Number of pages 44

Appendices 6

Abstract

This bachelor's thesis is a part of the project "Undocumented - not wanted?". The project was commissioned by the Red Cross Åboland district. The purpose of this thesis is to survey the situation of undocumented persons in Finland. The thesis is based on current recommendations, directives and legislation, and also compares how these are followed in practice.

The thesis was conducted as a qualitative study. The material was collected through a literature review as well as three interviews with representatives for the Ministry of Social Affairs and Health, the city of Turku and the Vapaa liikkuvuus- network. Within the framework for the thesis, two discussions were also carried out with representatives for the Red Cross in Åboland.

In the final results of the thesis the working group brings forward different perspectives on both the current situation and the future. In Turku there are many different actors providing help for undocumented persons. There is a readiness to react to a potential increase of illegal immigrants. The situation is fluctuating and new legislation regarding undocumented persons is under preparation.

Language: Swedish

Key words: Undocumented, illegal immigrant, rights, Finland

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och frågeställningar	2
3	Bakgrund.....	2
4	Arbetsprocessen.....	4
5	Definition av begrepp	6
6	Metodbeskrivning.....	8
6.1	Litteraturöversikt.....	9
6.2	Temaintervju.....	10
6.2.1	Diskussion/Öppen intervju	12
6.2.2	Val av sakkunniga.....	12
6.2.3	Praktiskt genomförande	14
6.2.4	Intervjuetik	15
6.2.5	Intervjuanalys.....	16
7	Diskussion med Röda Korset.....	17
7.1	Diskussion om dagsläget.....	18
7.2	Uppföljande diskussion.....	19
8	Service för papperslösa i Åbo	19
9	Lagstiftning.....	21
9.1	Ändringar i asyllagstiftning.....	22
9.2	Rätt att överklaga negativt beslut.....	23
10	Kommunens roll.....	24
10.1	Vård.....	25
10.1.1	Brådskande vård	25
10.1.2	Icke-brådskande vård.....	26
10.2	Socialvård.....	26
10.2.1	Nödinkvartering och annan nödhjälp	27
10.2.2	Utkomststöd	29
11	Analys av temaintervjuer	30
12	Etiska aspekter	32
12.1	Etisk diskussion.....	32
12.2	Etiska normer.....	34
13	Kritisk granskning.....	35
14	Resultat.....	36
15	Diskussion	38
	Källförteckning	41
	Finlands författningssamling	44

Bilageförteckning

Bilaga 1	Informationsbrev
Bilaga 2	Intervjufrågor Social och Hälsovårdsministeriet
Bilaga 3	Intervjufrågor Vapaa liikkuvuus
Bilaga 4	Intervjufrågor Åbo Stad
Bilaga 5	Sökordstabelle
Bilaga 6	Paperittomille avoimet palvelut Turku ja lähiympäristö 2017

1 Inledning

”Jag försäkrar på heder och samvete att jag i mitt arbete förbinder mig att respektera mänsklighetens principer. Syftet med min verksamhet är att befrämja klientens förmåga och möjligheter att leva självständigt liv och utöva ett fullvärdigt medborgarskap. Jag försvarar min klients mänskliga rättigheter. Jag strävar till att förebygga och förhindra att individer och grupper marginaliseras i samhället och att avlägsna följderna av förfördelning i människors liv.” (Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia ry., 2017)

Citatet är taget ur socionomens ed och lyfter fram socionomens olika roller. En viktig uppgift för socionomen är att se till de mest utsatta i samhället. I Finland håller en ny grupp papperslösa att växa fram som består av personer som fått avslag på sina asylansökningar. I dagsläget funderar både myndigheter och olika organisationer över hur situationen kommer att utvecklas och söker lösningar till situationen. De papperslösa personerna är i en utsatt situation bland annat för att de har väldigt få rättigheter, men också för att det finns en hel del förvirring hos de som skall arbeta med de papperslösa. Som blivande socionomer skall vi känna till aktuella fenomen och lagstiftning inom sociala branschen samt ha en förståelse för hur beslutsfattande går till. Till socionomens roll hör även att förebygga marginalisering och detta kan vi bland annat göra genom att öka medvetenheten om olika fenomen i samhället.

Detta arbete förverkligas som en del av projektet ”Papperslösa – De icke-önskade?” Syftet med projektet är att förstå begrepp samt tydliggöra vad kommunerna och frivilliga organisationer gör med, och för de papperslösa. Projektets förväntade resultat är att få en bättre kunskap och en större förståelse kring de papperslösas situation och hur vi kan hjälpa dem. Projektet är ett beställningsarbete av Röda Korsets Åbolands distrikt. Examensarbetet verkställs på en samhällelig nivå. I arbetet redogörs väsentliga begrepp, lagstiftning och aktuella direktiv. För att fördjupa oss ytterligare har vi även utfört intervjuer och diskussioner med personer som kommit i kontakt med de papperslösas situation. Eftersom projektet använder termen papperslös har arbetsgruppen valt att använda begreppet genom hela arbetet. Trots att myndigheter och lagstiftning använder begreppet olaglig vistelse i landet.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att göra en kartläggning av situationen för de papperslösa. Arbetet baserar sig på aktuella rekommendationer, direktiv och lagstiftning, samt ser på hur dessa verkställs i praktiken. Som avgränsning i arbetet har vi valt att granska det aktuella läget, våren 2017, och fokusera på de personer som blivit papperslösa efter att de fått ett negativt asylbeslut. Som en ytterligare avgränsning har arbetsgruppen valt att koncentrera sig på service som är tillgänglig för de papperslösa i Åbo regionen. Avgränsning i arbetet är också att inte gå in på kyrkans roll, eftersom en annan grupp inom projektet fokuserar på kyrkan. En målsättning med vårt examensarbete är att ge en person med föga kännedom om de papperslösas situation, en bättre överblick över hur de papperslösas situation, rättigheter och stödåtgärder ser ut idag. En annan målsättning arbetsgruppen har är att sammanställa ett informationspaket som vi under arbetsprocessen upplevt varit utspridd bland olika instanser.

De centrala frågeställningarna i arbetet är:

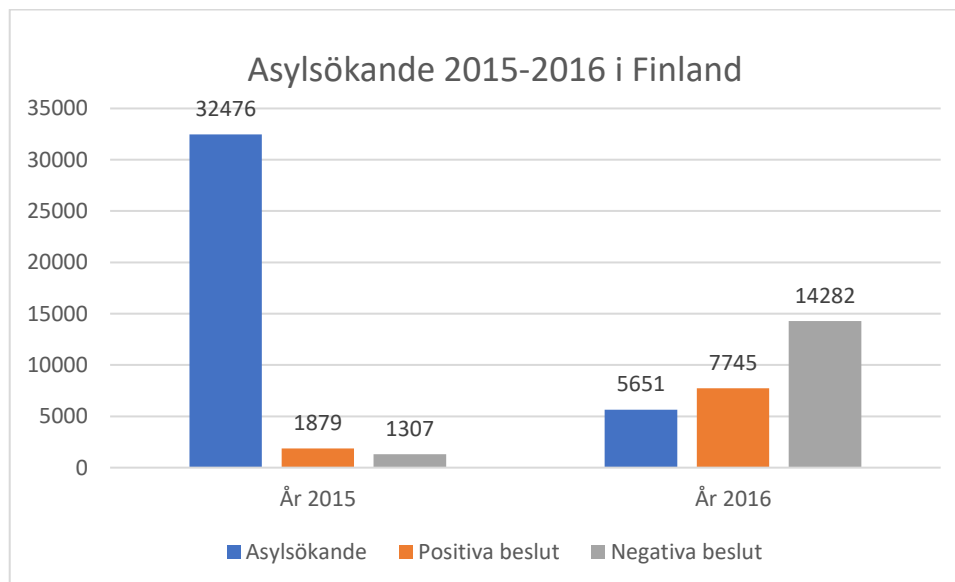
- Vad finns det, våren 2017, för direktiv och lagar angående papperslösa?
- Hur ser dagsläget ut och vilken service finns tillgänglig idag för de papperslösa i Åbo?
- Hurdana planer finns det för framtiden för papperslösa?

3 Bakgrund

Nästan alla länder i världen har papperslösa personer och även om det har skrivits mycket om global migration, så är papperslösa ännu ett ämne som inte behandlas så mycket. Att få pålitliga siffror över hur mycket papperslösa det finns i världen är svårt. År 2010 uppskattade IOM (International organisation for migration) att 10–15 procent av alla migranter i världen var papperslösa, detta skulle betyda 20–30 miljoner papperslösa globalt. (Rajagopalan, 2015, ss. 225-226,230).

Historiskt sett har Finland inte varit ett land som tagit emot större mängder av flyktingar. Landets geografiska läge ger de finländska myndigheterna goda möjligheter att kontrollera flyktingströmmarna, vilket betyder att flyktingar sällan kommer illegalt in i landet från tredje land, utan de flyktingar som kommer till Finland, gör det med avsikten att registrera sig som asylsökande. För flyktingar kan det ge en större trygghet om det från tidigare finns större grupper av landsmän i landet. Det kan vara en bidragande orsak till att Finland sällan tidigare

varit det land flyktingar i första hand sökt sig till.(Leppäkorpi, 2011, ss. 15-16). Situationen förändrades dock i Finland 2015, då en stor mängd flyktingar på kort tid kom till landet. Migrationsverket (Figur 1) har under åren 2015–2016 behandlat hela 38 127 asylansökningar, varav negativt beslut gavs för 15 589. (Migrationsverket 4, 2017).

Figur 1. Asylsökande 2015–2016 i Finland

Flyktingar skall för att få ett beslut på att de lagligt får stanna i Finland göra en ansökan till Migrationsverket. Migrationsverket lyder under Inrikesministeriet och är den myndighet som handlägger och avgör ärenden som gäller utlänningar (immigration, uppehållstillstånd, flyktingstatus) och finskt medborgarskap (Lag om Migrationsverket 1995/156).

Då en person som tänker söka om asyl, anländer till Finland skall personen så snabbt som möjligt meddela gränskontrollmyndigheterna eller polisen att denne vill söka asyl. Myndigheten som tar emot ansökan, tar upp personens basuppgifter och dennes fingeravtryck. Efter det går asylansökan vidare till Migrationsverket. Asylsökande kan bo på en flyktingförläggning medan dennes ärende behandlas, och i väntan på asylsamtal med Migrationsverket. Under asylsamtalet hos Migrationsverket utreds den asylsökandes identitet samt orsaken till varför denne söker asyl. Om den asylsökande beviljas asyl får personen ifråga stanna i Finland och får en kommunplats. (Migrationsverket 2, 2017). Asylsökande som får avslag på sin ansökan har möjlighet att överklaga. Ifall beslutet inte ändras i Förvaltningsdomstolen blir den asylsökande papperslös. Negativt beslut betyder också att den papperslösa inte längre har rätt till mottagningstjänster (Inrikesministeriet, 2017).

Mottagningstjänster innebär bland annat boende på flyktingförläggning, ekonomiskt stöd samt hälsovårdstjänster (Migrationsverket 3 , 2017).

Den person som stannar i landet trots negativt asylbeslut blir på myndighetspråk en person som vistas olagligt i landet. Den papperslösa som fått negativt asylbeslut, kan assisteras till återresan av polisen, det vill säga att resa tillbaka till sitt hemland eller det land varifrån personen senast sökte asyl, ifall Finland har slutit ett avtal med mottagarlandet. Om Finland inte har avtal med mottagarlandet uppmanar myndigheten till frivillig återresa. Ifall den papperslösa inte går med på frivillig återresa kan myndigheten inte utvisa honom med tvång. (Inrikesministeriet, 2017).

Då mängden papperslösa ökat i Finland har de finländska myndigheterna kommit med rekommendationer och förslag till åtgärder. Myndigheterna har under de senaste åren gjort stora ändringar i hur man jobbar för att motverka illegal invandring och i hur man bedömer säkerhetsaspekter. Olaglig vistelse i landet är inte ett nytt fenomen men antalet personer som vistas olagligt i landet har ökat. I april 2017 publicerades *Åtgärdsprogram mot olaglig inresa och olaglig vistelse i landet 2017–2020* av Polisstyrelsen. Åtgärdsprogrammet tar ställning till hur olaglig vistelse i landet kan förhindras och övervakas. I polisstyrelsens utredning konstateras att man förväntar sig att de som fått negativt asylbeslut kommer att utgöra en ny grupp. Med de åtgärder man gjort upp försöker man motverka att de papperslösa ser Finland som ett attraktivt alternativ. (Poliisihallituksen julkaisusarja, 2017, ss. 11-14).

4 Arbetsprocessen

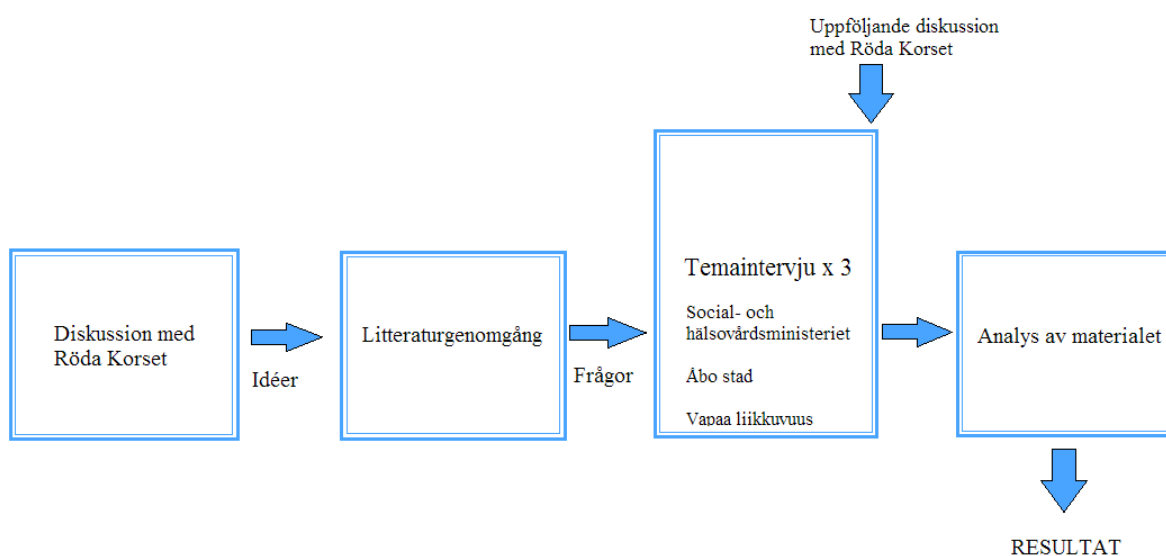
Vi påbörjade arbetsprocessen (Figur 2) i januari 2017 med att läsa in oss på ämnet. I början kändes ämnet komplicerat då de olika begreppen ännu var nya för arbetsgruppen. När vi blev mer insatta i ämnet började syftet och frågeställningarna så småningom att formuleras. Efter att syftet blev mer utarbetat började arbetsgruppen fundera på en preliminär disposition. Därefter valde arbetsgruppen att fortsätta processen genom att välja ett induktivt arbetssätt. Vilket innebär att forskare utgår från upptäckter från verkligheten och samlar in fakta från det valda problemområdet (Olsson & Sörensen, 2002, s. 24).

Arbetsgruppen träffade verksamhetsledare Annalena Sjöblom från Röda Korset Åboland distrikt för en diskussion den 15 februari, i syfte att få en bakgrund till vilka erfarenheter Röda Korset har av papperslösa och därav en början på projektet.

Diskussionen med Annalena Sjöblom gav idéer om detaljer vi ville gå vidare in på. Sjöblom bidrog även med namn på personer inom Åbo stad vilka vi eventuellt kunde kontakta för intervju. Arbetsprocessen fortsatte med en litteraturöversikt, vilket beskrivs närmare i kapitel 6 metodbeskrivning. Arbetsgruppen samlade även ihop annat teoretiskt material för att få en grund till intervjuer och intervjufrågor. Och skickade därefter ut mejl med förfrågningar om intresse för att delta i en intervju.

Bland de första vi kontaktade var Byråchef för familje-och socialarbete, Minna Virta från Åbo stad, som senare intervjuades den 18 april. Åbo stads Utlänningsbyrå gav oss inget svar, men eftersom vi fått en intervju inom Åbo stad, ansåg arbetsgruppen att detta var tillräckligt. Arbetsgruppen mejlade även Socialråd Viveca Arrhenius på Social- och hälsovårdsministeriet, hon lovade ställa upp på en intervju på Ministeriet i Helsingfors den 7 april. Intervjuförfrågan skickades via mail även till representanter för Paperittomat-hanke samt Vapaa liikkuvuus nätverket. Paperittomat-hanke ansåg sig inte ha tillräckliga resurser för att delta i en intervju och bad oss istället läsa om deras verksamhet på deras nätsida. Aktivistnätverket Vapaa liikkuvuus ställde upp på en intervju den 26 april.

Under hela arbetsprocessen har arbetsgruppen aktivt följt med nyheter och direktiv som berör ämnet. Arbetsgruppen har konstaterat att ämnet är aktuellt då det nästan ständigt finns nyhetsrubriker som på något sätt berör ämnet. I slutet av arbetsprocessen träffade arbetsgruppen verksamhetsledare Annalena Sjöblom från Röda Korset ännu en gång för att diskutera ifall det skett förändringar i deras verksamhet.

Figur 2. Arbetsprocessen

5 Definition av begrepp

Arbetsgruppen har valt att lyfta fram samt definiera en mängd olika begrepp, eftersom vi anser att begreppen är väsentliga för arbetet. Begreppen är sådana som framkommit under arbetsprocessen och som återkommande lyfts fram i examensarbetet. För att förstå innebörden av begreppet papperslös bör man även känna till skillnaden av de olika begreppen som beskrivs nedan.

Papperslös

En papperslös person är enligt institutet för hälsa och välfärd:

- ”En person som inte är från en EU- eller EES (Europeiska ekonomiska samarbetsområdet) -stat eller Schweiz, vars uppehållstillstånd har gått ut eller vistas utan lov i landet.
- En person som har kommit från ett land som inte är en EU- eller EES-stat eller Schweiz, vars uppehållstillstånd eller visum har förutsatt privat sjukförsäkring, men försäkringen har upphört eller är inte tillräckligt omfattande.
- En EU-medborgare vars tillfälliga uppehåll är lagligt, men personen saknar försäkringsskydd.” (Institutet för hälsa och välfärd 2, 2017).

Myndigheterna talar om personer som vistas olagligt i landet, istället för att använda begreppet papperslösa (Inrikesministeriet, 2017).

Asylsökande

Asylsökande är en person som söker skydd och uppehållstillstånd i en främmande stat, men som ännu inte har beviljats uppehållstillstånd (Institutet för hälsa och välfärd 1, 2017). Då en asylsökande beviljats asyl får personen flyktingstatus (Migrationsverket 1, 2017).

Asyl

Asyl enligt Utlänningslagen (2004/301, 3§14) är det uppehållstillstånd som beviljas flyktingar vid asylförfarandet. Den utlänning som vistas utanför sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland till följd av att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse kan beviljas asyl i landet (2004/301, 87§). Ett skydd som kan beviljas åt en person som anhåller om skydd i ett annat land (Nationalencyklopedin 1, 2017).

Flykting

En person som är i behov av internationellt skydd utanför sitt eget hemland, benämns som flykting. Ofta används begreppet flykting även om alla personer som har beviljats uppehållstillstånd med anledning av att personen är rädd för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsklass eller på grund av politisk åsikt. Även personer som inte är kapabla till eller på grund av rädsla kan ta del av hemlandets skydd. (Institutet för hälsa och välfärd 1, 2017).

I utlänningslagen (2004/301, 3§, 11) menas med flykting de personer som enligt flyktingkonventionen i Geneve fått asyl, det vill säga flyktingstatus.

Invandrare

Invandrare är ett allmänt begrepp på en person som har flyttat från ett land till ett annat. Begreppet kan användas på alla personer som flyttat oberoende av orsak. (Institutet för hälsa och välfärd 1, 2017).

Kvotflykting

En person som enligt FN:s flyktingorgan UNCHR, har setts som flykting eller annan person i behov av internationellt skydd kan placeras i Finland som kvotflykting. Kvotens storlek grundar sig på riksdagens beslut i samband med budgeten. (Institutet för hälsa och välfärd 1, 2017).

En person som organiserat överflyttas till ett asylland och har rätt att bosätta sig permanent i landet. En kvotflykting behöver inte genomgå den byråkratiska process som en asylsökande genomgår. (Nationalencyklopedin 2, 2017).

Frivillig återresa

Då en person har fått beslut om att bli utvisad från landet, kan personen ges en tid på sju till trettio dagar, under vilken personen frivilligt bör avlägsna sig ur landet (Migrationsverket 1, 2017).

Assisterad frivillig återresa

En person som sökt internationellt skydd, en person som fått tillfälligt skydd, som är offer för människohandel eller som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 51§ i utlänningslagen, kan få stödbidrag för att åka till sitt hemland eller till något annat land. För att bidraget skall betalas krävs att sökanden frivilligt och i permanent syfte avlägsnar sig ur landet, efter att ha dragit tillbaka sin ansökan eller efter att personen fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. (Migrationsverket 1, 2017).

Uppehållstillstånd

Tillstånd att upprepade gånger resa in och vistas i landet i något annat syfte än turism eller därmed jämförbar kortvarig vistelse. Ett uppehållstillstånd är antingen tidsbegränsat eller permanent. Permanent uppehållstillstånd gäller tillsvidare enligt 33§ i utlänningslagen. Uppehållstillstånd kan beviljas till exempel på grund av arbete, näringsidkande, studier eller familjeband. (Migrationsverket 1, 2017).

6 Metodbeskrivning

I arbetet använder vi oss av en kvalitativ metod. Materialet har samlats ihop med diskussion, temaintervju samt en litteraturgenomgång. Metoden kan anses som ett verktyg eller redskap vilket man använder sig av för att få svar på frågor såväl som ny kunskap inom ett område. Olika metoder beskriver olika sätt om hur man hämtar information, organisera materialet samt tolkar den insamlade informationen. (Larsen, 2009, s. 17).

Kvalitativ forskning kan svara på frågorna ”Vad händer här?” och ”vad betyder det?”. Detta är relevant i arbetet då syftet är att kartlägga den aktuella situationen för papperslösa. Den kvalitativa forskningen används också för att konkretisera hur olika institutioner och organisationer arbetar tillsammans. (Rennstam & Wästerfors, 2015, ss. 17,20).

En kvalitativ metod används för att förstå vad olika samhälleliga fenomen betyder i praktiken. Den kvalitativa metoden beskriver det som inte kan förklaras med siffror och skall hjälpa oss att förstå olika samhälleliga processer. (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 13). Den kvalitativa metoden fungerade bra i vårt arbete eftersom arbetsgruppen ville förstå hur situationen ser ut idag för de papperslösa och hur eller om den kommer att förändras. Arbetsgruppen ville undersöka hur vårt samhälle idag är uppbyggt för att ta hand om de papperslösa och hur samhället förbereder sig på en eventuell ökad mängd papperslösa.

6.1 Litteraturoversikt

Under processens gång har arbetsgruppen sökt efter trovärdig och relevant litteratur i anslutning till arbetet. Materialet har sökts i böcker och i olika elektroniska databaser. Andra källor har baserat sig på nationella styrdokument och den finländska lagstiftningen. För att få en överblick av det aktuella läget har arbetsgruppen även följt med media samt läst nyhetsartiklar väsentliga för ämnet. De inhemska nyhetsartiklarna är tagna från YLE, Hufvudstadsbladet och Helsingin Sanomat. Eftersom de tidigare nämnda källorna inte gav tillräckligt omfattande svar för att besvara våra frågeställningar, valde vi att ytterligare diskutera med samt intervju personerna som arbetar ute på fältet.

De elektroniska databaserna som arbetsgruppen har använt sig av för att hitta vetenskapliga artiklar är EBSCO Academic Search Elite, PubMed och den inhemska databasen Arto. Materialet har sökts på svenska, finska och engelska för att få så brett urval som möjligt.

I EBSCO har arbetsgruppen gjort alla sökningar med begränsning *full text, scholarly journals* och publiceringsdatum 2010–2017. Arbetsgruppen strävade till att hitta så aktuella publikationer som möjligt och publikationer som var relevanta för arbetet. Sökorden *illegal immigrants* gav oss 40 träffar. Den begränsade sökningen med *Finland* gav 0 träffar. Vi försökte bredda sökningen med sökorden; *illegal immigrants* och *Europe* vilket resulterade i 3 träffar. Varav en av dessa var relevant för vårt arbete. Andra sökord som *undocumented* och *immigrants* gav 216 resultat, med *Finland* som avgränsning blev det 0 träffar. Och med *Europe* som avgränsning 13 träffar.

I databasen PubMed gjordes sökningar med kombinationerna *undocumented immigrants, illegal* och *Europe* och antalet träffar blev 5 träffar. Vid sökningen med orden *undocumented asylum seekers* blev resultatet 29 träffar. Av dessa artiklar behandlades ämnen såsom vård, hälsovård, sjukdomar och sjukskötare, vilket inte ansågs relevant i detta arbete. Även i dessa sökningar använde arbetsgruppen full text och publiceringsdatumet var 2010–2017.

I Arto databasen hade arbetsgruppen år 2010 och nyare årspublicationer som avgränsning, samt även elektroniskt tillgängligt material. Flera sökord gav 0 träffar, sökorden var; *paperittomat, laitton maassaolo, ilman maassaolo-oikeus, olaglig vistelse, papperslös, negativt asylbeslut*. Sökorden *laitton maahanmuutto* gav 3 träffar och *illegal immigrants* gav 1 träff. Arbetsgruppen ansåg att dessa sökträffar inte var relevanta för arbetet eftersom gruppen valt att skriva om den aktuella situationen i Finland. Av de artiklar som

arbetsgruppen hittade bland de databaserna handlade många om invandring från Mexiko till USA. En tabell över litteratursökningen finns i Bilaga 5.

6.2 Temaintervju

I examensarbetet har arbetsgruppen valt att använda sig av intervju som en datainsamlingsmetod. Arbetsgruppen valde intervjuer för att få mer kunskap, eftersom tillgänglig litteratur är vag och samtidigt ville gruppen få en bredare kunskap om hur samhället fungerar och hur saker och ting sköts i praktiken.

Intervjuer handlar om att få en uppfattning om hur den intervjuade tänker, känner och handlar. Vilka erfarenheter personen i fråga har samt hur den intervjuades världsbild ser ut. Syftet med intervjuerna är att få mer kunskap om den sociala verkligheten, föra vidare samt utveckla forskningen. (Trost, 1997, s. 24).

Intervjuer ger möjlighet att ta del av flera personers syn samt reflektioner angående ett samhällsfenomen på en kort tid. En intervju kan ge mycket information och det kan komma fram hur saker och ting, samt hur deras arbete fungerar i praktiken. (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2016). Med våra intervjuer ville vi få fram vad som erbjuds för de papperslösa, samt hur intervjupersonerna ser på det aktuella läget i samhället.

Patel och Davidson (2003, s. 82–83) skriver om vikten av att förbereda sig väl inför intervjuer. Den som intervjuar ska noggrant fundera över innehållet i intervjun. Den som intervjuar skall formulera frågorna så de inte går att missuppfattas av den som intervjuas. En ytterligare viktig aspekt vid förberedelser inför intervjuer är att intervjuaren tränat på sin intervjuteknik.

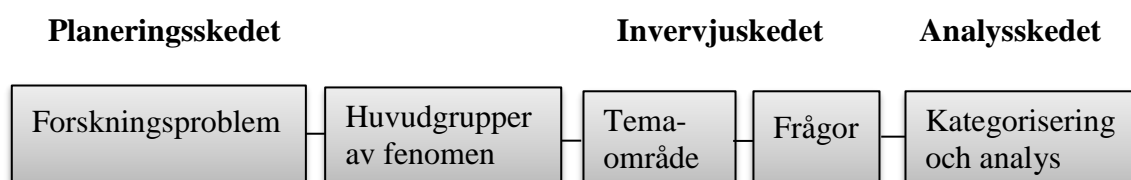
Trost (1997, s. 35) menar att det är smartare att ställa intervjufrågor som svarar på vad och hur och exempelvis vad som hände än att ställa frågor som besvaras med känslor och upplevelser av situationer. Ställs de rätta frågorna till informanten får intervjuaren ut mera av intervjun samt tydligare svar. Annat som måste tas i beaktande i en intervjusituation är att vara neutral i sina personliga tankar och åsikter, det gäller att visa empati till den intervjuade vare sig man själv håller med eller ej.

Vid val av intervjufrågor är det viktigt att dessa refererar till de syften och de frågeställningarna som arbetet grundar sig på. Examensarbetets syfte har varit att göra en kartläggning av situationen och granska det aktuella läget i dagens Finland för de

papperslösa. Intervjuaren kan inte ställa godtyckliga frågor utan de på förhand valda teman baserar sig på referensramen för undersökningen eller på det man redan vet. Temaintervjun kan vara bred eller så kan den vara mer avgränsad till frågor man gjort upp och håller sig till i intervjun. (Tuomi & Sarajärvi, 2004, ss. 78-79). Temaintervju är även en term som kan användas då intervjun har ett visst fokus (Trost, 2010, s. 41). I temaintervjun är fokus på vad som berättas om ett visst tema (Tuomi & Sarajärvi, 2004, s. 95).

Arbetsgruppen använde sig av tema- eller halvstrukturerad intervju. Intervjun framskred enligt valt tema och specificerande frågor. Intervjuaren kan välja om det ställs på förhand de planerade frågorna till alla intervjuobjekt eller om intervjufrågorna ställs i samma ordning för alla. Det finns variation i hur enhetliga intervjuer man vill göra med temaintervjuer, alltifrån en nästan öppen intervju till intervju som framskrider strukturerat. (Tuomi & Sarajärvi, 2004, s. 77).

Figur 3 beskriver hur de olika temaområdena placerar sig i helheten. Genom att göra intervjuer med utgångspunkt i temaområdena kan intervjuaren fördjupa diskussionen så långt som syfte och intresse i forskningen tillåter (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 67).

Figur 3. Temaområden i forskningshelheten

Av den orsak att arbetsgruppen har intervjuat personer som verkar i olika organ har vi inte kunnat använda oss av samma frågor till alla de vi intervjuat. Arbetsgruppen hade färdigställt 5 – 10 frågor per intervju samt haft följdfrågor i de fall där svaren inte var helt entydiga eller väckte tilläggsfrågor. De intervjufrågor som ställdes motiverades med att svaren kunde ge relevant tilläggsinformation med tanke på det syfte examensarbetet har. Arbetsgruppen ville få svar på om Åbo stad har erfarenhet av papperslösa i sitt arbete och hur de kommer att jobba för eventuella papperslösa klienter. Kommunerna i Finland har fått rekommendationer av Social- och hälsovårdsministeriet om hur de skall förfara (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017). Arbetsgruppen fick intervju en sakkunnig som varit med och utformat den så kallade Kommuninfon, vilket gav oss förtydligande svar på hur

rekommendationerna till kommunen skall tolkas. Genom att intervjua aktivistnätverket Vapaa liikkuvuus fick arbetsgruppen ytterligare information om dagsläget i Åbo. Arbetsgruppen ville se överensstämmelser och avvikelser mellan det vi skrivit gällande situationen för de papperslösa och de svar som erhöles på intervjufrågorna.

I intervjufrågorna till myndigheter (Social- och hälsovårdsministeriet) var en utgångspunkt lagstiftningarna och rekommendationerna myndigheterna skall följa och hur de tolkas. Arbetsgruppen strävade till att genom intervjuerna antingen få bekräftelse för vår insikt eller information som motsäger den uppfattning vi kommit till. En analys enligt tema för intervjuerna görs i kapitel 11. I slutet av arbetet framkommer resultaten och en sammanfattning över hur situationen för de papperslösa ser ut idag, samt förs en sammanfattande diskussion kring dagsläget för de papperslösa i Finland.

6.2.1 Diskussion/Öppen intervju

Istället för att göra en intervju kan man även föra en diskussion. Under en diskussion får man ofta fram nya aspekter av utredningsområden, då diskussionen grundar sig på ömsesidig inlevelse. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2011, s. 100). Hirsjärvi och Hurme (2001, ss. 45–46) beskriver en diskussionsliknande intervju som en ostrukturerad intervju. I den ostrukturerade intervjun leder svaret på den tidigare frågan till nästa fråga. Den som intervjuas är vald på grund av att de har kunskap inom ämnet. Arbetsgruppen valde diskussionen med Verksamhetsledare Annalena Sjöblom från Röda Korset Åboland distrikt för att ha möjligheten att ställa mer öppna frågor än vid ett intervjutillfälle.

En öppen intervju innebär att man diskuterar om ett visst tema, vanligen sker diskussionen vid ett personligt möte (Jacobsen, 2007, s. 92). Under diskussion med Sjöblom valde arbetsgruppen att banda in diskussionen för att underlätta redogörelsen av materialet. Arbetsgruppen lade även märke till att diskussionen ibland lite gått på sidospår då diskussionen inte begränsades på något sätt.

6.2.2 Val av sakkunniga

Vid en kvalitativ undersökning talar man om en prövning eller bedömning av urvalet som väljs. Istället för att statistiskt försöka förstå en händelse mer på djupet är syftet att få mer information om ett fenomen. Syftet kan också vara att få nya teoretiska synsätt på en händelse eller ett fenomen. Det betyder att redan genom att intervjua några enstaka personer kan man få betydelsefull information. Om man i den kvalitativa undersökningen

koncentrerar sig på ett fall ger det möjlighet att t.ex. undersöka hur vissa handlingar är kopplade till andra omständigheter. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, ss. 58–59).

Avsikten med kvalitativa intervjuer är att öka informationsvärdet och ge möjlighet till en djupare och mer heltäckande uppfattning om det fenomen vi studerar. Vid urvalet av vem vi skall intervjua kan det alltså inte ske slumpmässigt eller tillfälligt. Istället görs urvalet utifrån vissa medvetna formulerade kriterier. Ett systematiskt urval förutsätter en omfattande kunskap om den grupp vi ska välja våra undersöksenheter från och en strategi vad vi vill komma fram till. Ett sätt att nå det målet är att söka intervjupersoner som kan antas ha rikligt med kunskap om de företeelser som undersöks. (Holme & Krohn Solvang, 2008, ss. 101–105).

Arbetsgruppen undersökte vilken service de papperslösa kan få och vilka rättigheter de har. Servicen som de papperslösa är berättigade till baserar sig långt på lagstiftningen och tolkningen av den. Många organisationer inom tredje sektorn arbetar med de papperslösa utan att uppdraget beror på lagstiftning eller myndigheternas bestämmelser.

Inom tredje sektorn valde vi att diskutera med Annalena Sjöblom från Röda Korset både i början och i slutet av arbetsprocessen. I början av processen fick arbetsgruppen en inblick i situationen samt Röda Korsets arbete. I slutskedet av arbetsprocessen valde vi att diskutera med Sjöblom på nytt för att få veta ifall förändring skett under vår arbetsprocess.

Den service som de papperslösa enligt lagen har rätt till står främst kommunen för. Lagstiftningen som kommunen följer är uppgjord med utgångspunkt i att den gäller personer som bor lagligt i landet. Det betyder att det kan vara svårt för tjänstemännen inom kommunerna att veta hur de skall tolka lagen och vilken service de förutsätts ge utgående från lagen, då myndigheterna bedömer att de papperslösa vistas olagligt i landet. Den papperslösa har ändå vissa rättigheter, men för kommunerna är det en ny och sällan förekommande situationer att fatta beslut om service för papperslösa.

Social- och hälsovårdsministeriet har gett rekommendationer till kommunerna i Kommuninfo (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017). Arbetsgruppen ville få mer information om hur vissa rekommendationer skall tolkas och valde att intervjua Socialråd Viveca Arrhenius som varit med i utformandet av rekommendationerna. Arbetsgruppen fick också intervjua Byråchef för familje-och socialarbete, Minna Virta från Åbo stad. Intervjun med Virta motiveras ytterligare av att hon är med i den mångprofessionella arbetsgrupp Åbo har mellan tredje sektorn, polis och Åbo stad. Vid intervjun med Arrhenius kom det fram att

Social- och hälsovårdsministeriet saknar tydliga siffror från kommunen gällande situationen i Åbo stad. Arbetsgruppen blev direkt uppmanad av Arrhenius att intervjua en representant för kommunen för att få svar på om Åbo stad hade erbjudit tjänster åt papperslösa.

Den sista intervjun gjordes med fyra representanter för Vapaa liikkuvuus- nätverket, eftersom de nämnts både i diskussionen med Sjöblom och senare även i intervjun med Virta från Åbo stad. Enligt nätsidan är Vapaa liikkuvuus-nätverket aktivister, vilket gjorde arbetsgruppen intresserade av deras verksamhet. De kunde eventuellt också föra fram ett annorlunda synsätt än de tidigare intervjuerna.

6.2.3 Praktiskt genomförande

Alla intervjuer som genomfördes inom projektet bandades in och transkriberades efteråt. Den första diskussionen med verksamhetsledare Annalena Sjöblom från Röda Korset blev 3 sidor och den uppföljande diskussionen 4 sidor. Intervjun med Socialråd Viveca Arrhenius från Social- och hälsovårdsministeriet blev 11,5 sidor och intervjun med Byråchef för familje- och socialarbete Minna Virta från Åbo stad blev 6 sidor och arbetsgruppens sista intervju med Vapaa liikkuvuus-nätverket blev 2 sidor. Sammanlagt fick arbetsgruppen 26,5 sidor transkriberat material.

Enligt Jacobsen (2012, ss. 108, 110–111) ska man inleda en intervju med att presentera sig själv, berätta varifrån man kommer och naturligtvis berätta vad syftet med undersökningen är och varför den genomförs. Det ska också framkomma hur intervjun och dess information kommer att användas i undersökningen, samt huruvida informanten har möjlighet att vara anonym. Innan intervjun inleds är det viktigt att intervjuaren har svarat på alla frågor som informanten eventuellt har och undrar över. Vid den tidpunkt då intervjun har börjat är intervjuarens viktigaste uppgift att lyssna på informanten, vara närvarande både mentalt och fysiskt genom att nicka och humma bekräftande, eftersom det håller igång diskussionen. Intervjuaren ska inte avbryta informanten, utan låta personen i fråga tala färdigt innan hen ställer nya frågor. Det finns ett par undantagsfall där intervjuaren kan avbryta. Det ena kan vara om intervjuaren inte uppfattar vad informanten sade eller menade. Det andra är om intervjuaren vill fördjupa sig i någonting som den intervjuade berättade för att få ett mer ingående och noggrannare svar på frågan.

Arbetsgruppen skickade ut informationsbrev till de som skulle delta i intervjuerna. I intervjubrevet berättades kort om projektet. Vid intervjutillfället berättade arbetsgruppen mer om vad projektet innehöll. Informationsbrevet finns i Bilaga 1.

6.2.4 Intervjuetik

Inom vetenskaplig forskning är god etik synnerligen viktigt. Forskaren ska visa hänsyn och omtanke till sina deltagare för att skydda dem. Utöver detta ska forskaren vara noggrann i sin undersökning så att redovisningen av resultatet kan bli hållbart. (Forsberg & Wengström, 2008, s. 144). Vetenskapsrådet har i sin publikation *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, tagit fasta på de viktigaste principerna för en god forskningsetisk attityd och dessa är: samtyckeskrauet, informationskrauet, konfidentialitetskrauet och nyttjandekrauet (Vetenskapsrådet, 2017).

Då en intervju genomförs bör det finnas ett frivilligt samtycke av den som blir intervjuad. Samtycket innebär att personen har ställt upp utan påtryckning. Personen som intervjuas skall vara informerad om vad dennes deltagande innebär. Informationskrauet handlar om information kring projektet samt att intervjufrågorna skickas på förhand till informanten. (Dalen, 2007, ss. 21-22). Informationsbrevet som arbetsgruppen skickade ut beskrev vad arbetets syfte är och vad det går ut på samt vem beställaren av projektet är. Det poängterades även att deltagandet är frivilligt och att informanten får avbryta sitt deltagande när som helst om denne så önskar.

Inom intervjuetik måste man även fundera på konfidentialitet. Informanten skall ges möjligheten att vara anonym, även om detta kan medföra utmaningar då forskaren skall framhäva ett trovärdigt resultat (Dalen, 2007, s. 23). Arbetsgruppen klargjorde för informanterna att de, ifall de önskar får vara anonyma. De som representerade Vapaa liikkuvuus valde att vara anonyma men gav lov att använda nätverkets namn.

Nyttjandekrauet handlar om att den information som insamlats om enskilda personer inte får användas för annat bruk än lovat, det vill säga för forskningsändamålet (Forskningsetiska delegationen, 2017). Att ta hänsyn till svaga och utsatta grupper är även något som bör beaktas inom intervjuetik. Inom det sociala området stöter socionomerna ofta på känsliga ämnen om utsatta grupper i samhället. Utsatta grupper kan ha svårt att själv föra fram sina intressen och därmed blir även forskning som berör och påverkar utsatta grupper väldigt viktig. (Dalen, 2007, s. 26). De papperslösa är en utsatt grupp i vårt samhälle. Arbetsgruppen har genom arbetet strävat till att göra flera människor medvetna om detta fenomen och vad det innebär.

6.2.5 Intervjuanalys

Vid utförandet av en kvalitativ analys jobbar man med en stor textmängd av insamlat material, från bland annat intervjuer och bandningar. Det blir lättare att bilda sig en uppfattning av det undersökta ämnet om den insamlade informationsmängden sammanfattas och förenklas. Att reducera datamängden handlar om att ta bort irrelevant information som inte stöder frågeställningen i studien. (Larsen, 2009, ss. 59, 97).

Vid en kvalitativ analys kan det uppstå ett problem med att materialet kan ge mycket intressant information som man inte förväntat sig. Det skulle vara intressant att delge allt, men analysen måste avgränsas. Då lönar det sig att se på ett avgränsat, specifikt fenomen som man berättar allt om. Det som intresserar skribenterna ses i syfte och frågeställningar för arbetet. (Tuomi & Sarajärvi, 2004, ss. 93–94).

Utgångspunkten för intervjuanalysen är det syfte och den frågeställning man har med arbetet. Då man använder sig av kvalitativ intervjuanalys kan man särskilja följande steg:

1. Besluta vad som är relevant materialet och sedan göra ett definitivt val.
2. Gå igenom materialet, särskilj och märk ut de saker som ingår i det som är intressant. Allt annat lämnas bort från undersökningen! Samla ihop de saker som är märkta och lägg det skilt från det övriga materialet.
3. Klassificera, samla enligt tema eller typ av material.
4. Skriv sammanfattning.

(Tuomi & Sarajärvi, 2004, s. 94)

Arbetsgruppen gick igenom det transkriberade materialet och markerade det väsentliga i texterna. Intervjuerna som gav en stor mängd information, begränsades till ett relevant material. Efter detta kategoriserades svaren enligt intervjufrågorna. Frågorna till Social- och hälsovårdsministeriet avvek från de övriga eftersom de gällde rekommendationer till kommunerna om brådskande social och hälsovård (Kommuninfo). Intervjufrågorna hittas i Bilaga 2. Frågorna till Åbo stad och Vapaa liikkuvuus, gällde dagsläget och framtidsplaner i Åbo. Dessa intervjufrågor hittas i Bilaga 3 och 4. Efter kategoriseringen började arbetsgruppen sammanfatta det valda materialet. En del av svaren informanterna gett återges under de rubriker som behandlar det tema som frågan i intervjun gäller. I kapitel 10 om kommunens roll kommer arbetsgruppen att referera en del av intervjuerna som gjordes med

Arrhenius på Social- och hälsovårdsministeriet och Virta från Åbo stad. I kapitel 11 kategoriseras intervju svaren enligt frågorna som ställdes under intervjuerna. I resultatet har det mest relevanta sammanställts.

7 Diskussion med Röda Korset

Arbetsgruppen valde som tidigare nämnts att i början av arbetsprocessen att diskutera med Röda Korsets Åbolandsdistrikts verksamhetsledare Annalena Sjöblom. Syftet med diskussionen var att få en tydligare bild av den aktuella situationen inom Röda Korsets arbete.

Röda Korset är ingen myndighet utan en tredje sektorns organisation som strävar till att stöda de mest utsatta i samhället, samt bibehålla deras humanitära behov. Röda Korset blandar sig inte i Migrationsverkets process. Röda Korset utgår från myndigheternas anvisningar, och frivillig återresa är även det första som Röda Korset hänvisar till. Det tjänar ingen att bli kvar i landet som papperslös, varken för samhället eller för de själva menar Sjöblom. Då en person har fått negativt asylbeslut får personen stanna på mottagningscentralen i en månad från att ha fått beslutet för att kunna ordna sin återresa. Sjöblom påminner dock att Röda Korset ”inte sparkar ut någon i snödrivan, eller för med handklovar till flygfältet”. (Sjöblom, 2017).

Sjöblom berättade även att vara papperslös innebär att en person är nästan helt utan rättigheter och personen är utanför det normala samhället. Vi ser inte de papperslösa på gatan, de flesta bor hos släktingar och vänner, de har redan byggt upp ett nätverk här. Sedan finns det även de som vistas i skogar, båtar, offentliga toaletter eller på järnvägsstationer. De papperslösa är väldigt utsatta. För att finansiera sitt uppehälle kan de vara tvungna att arbeta svart, till och med göra slavarbete. Det finns även de som tvingas till prostitution för att livnära sig. Det står i grundlagen att de som är utsatta skall ha rätt till utkomststöd, men det har inte funnits klara direktiv för kommunerna. Nu har Folkpensionsanstalten (FPA) tagit över utkomststödet, problemet är att i normala fall betalas stöd ut på konto. Men en papperslös kan inte öppna ett konto. (Sjöblom, 2017).

7.1 Diskussion om dagsläget

Dagsläget i Åbo trakten är att församlingen tagit initiativ till samarbete med tredje sektorn, polisen och Åbo stad. Församlingen har sammankallat till samarbetsmöten tillsammans med polisrepresentant från utrikesdepartementet, Migrationsverket, Åbo stads socialenhet och social jour, Närings-, trafik- och miljöcentralen (Ely-centralen), Röda Korset och Vapaa liikkuvuus,- nätverket. Under samarbetsmöten som ordnas har de tillsammans funderat över hur situationen med de papperslösa skall skötas. Hur skall arbetet fördelas, vem skall göra vad? Det har även sammanställts en lista (Bilaga 6) på var man kan få hjälp som papperslös i Åbo. (Sjöblom, 2017).

Röda Korset planerar för tillfället att verkställa olika tjänster i samarbete med andra instanser. Röda Korset har satt press på Åbo stad och sagt att det är deras ansvar att sköta det här. Eftersom det är kommunens skyldighet att ordna boende, de kan till exempel köpa tjänster av Röda Korset. För tillfället hänvisar sociala enheten i Åbo stad de papperslösa till Sillankorva, som är en tillfällig övernattnings plats för hemlösa. De ungas skyddshem som Röda Korset upprätthåller i Vanda, Esbo, Åbo och Tammerfors, tar emot personer under 18 åringar eller ensamstående föräldrar. (Sjöblom, 2017).

Röda Korset har ännu inte någon nödinkvartering eller boende för papperslösa. De har möjlighet att använda katastroffonden för att stöda de papperslösa. Dock undviks detta i första hand då Röda Korset försöker att inte göra det som hör till myndigheterna att göra. Till exempel i Björneborg köper staden tjänster av Röda Korset för nödboende åt papperslösa. I Åbo har ännu inte en lösning hittats, men samarbetsmötena fortsätter under våren. Det har inte samarbetats på så här stor nivå tidigare, så det är positivt att samarbetet har kommit igång säger Sjöblom (2017).

Finlands Röda Kors funderar också på framtiden, man tror att de papperslösa söker sig till större städer. Det kan vara att Finlands Röda Kors går in för att ordna nödboende för papperslösa. Röda Korset har haft över 100 mottagningsenheter så det finns en enorm kunskap inom området. Röda Korset har en hög hjälpberedskap och kan snabbt bistå med mathjälp, kläder och hygienartiklar ifall det finns behov. Röda Korset kan även bistå med hälsopunktsverksamhet, där de papperslösa kan få grundvård av frivilliga sjukskötare och hälsovårdare. (Sjöblom, 2017).

7.2 Uppföljande diskussion

Arbetsgruppen genomförde en uppföljande diskussion i slutet av arbetsprocessen för att få en uppdatering om något hade ändrat sen diskussionen i februari 2017. Den uppföljande diskussionen hölls 24 april med Annalena Sjöblom.

Sjöblom ansåg att situationen inte hade gått vidare alls. Enligt Sjöblom är problemet att Åbo stad ännu inte vill se bekymret. Även om Global Clinic meddelat om en ökning av deras kunder. Röda Korset känner att situationen är lite uppgivande, då det verkade som det inte hade hänt någonting på tre månader då de haft samarbetsmöte i januari och senaste mötet i mars. Nästa samarbetsmöte skall hållas i juni men Sjöblom kommenterar att ”frågan är just nu inte så stor” och poängterar att man är medveten om situationen men att ingen gör någonting förrän problemet står utanför den egna dörren.

8 Service för papperslösa i Åbo

I Åbo finns det flera aktörer som erbjuder de papperslösa hjälp och rådgivning. Röda Korsets Åbolands distrikt har sammanställt en lista ”Paperittomille avoimet palvelut Turku ja lähiympäristö 2017” som finns bifogad i Bilaga 6. Listan innehåller information om instanser, organisationer och föreningar som erbjuder hjälp åt papperslösa. Det erbjuds bland annat rådgivning, rättshjälp, hälso- och socialvårds tjänster, klädhjälp, mathjälp samt en hel del olika verksamheter av olika aktörer. Arbetsgruppen valde att som följande lyfta fram några av de olika aktörerna inom området.

Utlänningsbyrån är den instans som koordinerar och ger vägledning i social- och hälsovårdsfrågor. Kommunen har vissa skyldigheter att erbjuda papperslösa social- och hälsovårdstjänster, vilket vi behandlat mer ingående i kapitlet om kommunens roll. Dessutom har i Åbo alla under 18-åringar och gravida rätt till offentlig hälsovård. Det innebär bl.a. rätt till rådgivningstjänster. (Åbo stad 2, 2017).

Infotorget

Infotorget finns i samband med samservicepunkten Monitori, som finns i köpcentrumet Skanssi. Monitori är Åbo stads, Egentliga Finlands arbets- och näringsbyrås, Folkpensionsanstaltens, polisens, magistratens samt Åbo och St. Karins kyrkliga samfällighets gemensamma servicepunkt (Åbo stad 1, 2017).

Infotorget erbjuder personlig rådgivning på upp till elva olika språk. Rådgivning erbjuds i bland annat frågor som berör uppehållstillstånd och medborgarskap, socialskydd, boende och juridiska frågor. Rådgivarna vid infotorget handleder vid behov vidare till andra instanser. (Åbo stad 2, 2017).

Paperittomat-hanke

Paperittomat-hanke är ett projekt som finansieras av Penningautomatföreningen RAY och koordineras av Flyktingrådgivningen rf. Projektet startade 2012 och 2016 blev projektet medlem i PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants). Paperittomat-hanke erbjuder rättshjälp åt papperslösa och personer som möter papperslösa. Projektet informerar även om de papperslösas rättigheter, samlar information om papperslösas situation samt befrämjar de mänskliga rättigheterna för papperslösa i Finland. Inom projektet arbetar en projektkoordinator och en advokat. (Paperittomat-hanke, 2017).

Global Clinic

Global Clinic erbjuder grundläggande hälso- och sjukvård åt papperslösa. Vem som helst får besöka kliniken oberoende av på vilka grunder man är i landet. Global Clinic har mottagningar i Åbo, Helsingfors, Uleåborg, Tammerfors och Joensuu. På klinikerna arbetar frivilliga läkare, sjukskötare, tandläkare, tolkar och socialarbetare. De frivilliga arbetar under tystnadsplikt och hjälpen är kostnadsfri. Tjänsterna erbjuds så flexibelt och klientcentrerat som möjligt, dock är undersöknings och vårdresurserna begränsade. Global Clinic strävar till att det alltid skulle finnas tolkar på plats, men de kan inte garantera att det alltid finns en tolk till hands. (Global Clinic, 2017).

Vapaa liikkuvuus nätverket

Vapaaliikkuvuus är ett nätverk av aktivister som börjat sin verksamhet 2006 i Helsingfors. Vapaa liikkuvuus kämpar för invandrares rättigheter. De arbetar också med stöd för papperslösa. Vapaa liikkuvuus vill påverka genom aktivism på en samhällelig nivå. I Åbo startade verksamheten på hösten 2016 (Vapaa liikkuvuus, 2017).

Vapaa liikkuvuus i Helsingfors ger även rådgivning åt utlänningar i ärenden som handlar om uppehållstillstånd, samt övriga frågor angående invandring. Vid behov konsulterar de advokat eller handleder till annan rättshjälp. Rådgivningen som erbjuds är frivillighjälp och hjälpen är kostnadsfri. (Vapaa liikkuvuus-nätverk, 2017).

Vapaa liikkuvuus i Åbo har deltagit i samarbetsmöten och tillsammans med Röda Korset i Åboland sammanställt listan om service för papperslösa som är tillgänglig i Åbo. De har även sammanställt information på olika språk, om rättigheter ifall en person tas i förvar eller då en person blir avvisad. Verksamheten är inte så stor i Åbo ännu, de har mellan fem och tio aktiva aktivister. Vapaa liikkuvuus arrangerar en gång i veckan Coffee without borders, som är en kafé verksamhet öppen för alla. ”On aika vaikeaa tavoittaa paperittomia, mutta ollaan valmistauduttu keräämällä tietoa, jotta voimme neuvoa paperittomia.” (Vapaa liikkuvuus, 2017).

9 Lagstiftning

Papperslösa personers situation berörs av nationella lagar, EU-lagstiftning, FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, internationella människorättskonventioner och Barnkonventionen.

Vi begränsar oss i examensarbetet främst till den nationella lagstiftningen, då det är den som är relevant för detta arbete. Vi skriver om service och rättigheter för en grupp som inte har samma utgångspunkt i jämförelse med de som har medborgarskap eller boningsort i landet. Den offentliga service papperslösa enligt lagen har rätt till är begränsad. Det står i grundlagens 19§1 om rätt till social trygghet, vilket innebär att alla som inte själv förmår skaffa sig det minimum som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till stöd. Grundlagens allmänna stadgar skall återfinnas i annan lagstiftning. När det gäller rätt till social trygghet (1999/731, 19§) finns bestämmelserna i Socialvårdslagen (2014/1301) och Utkomststödslagen (1997/1412). Den papperslösa skall också ha rätt till viss hälsovård. Lagarna för brådskande vård som gäller papperslösa finns i Hälso- och sjukvårdslagen (2010/1326, 50§).

Utlänningslagen ger bl.a. definitioner och villkor för beviljande av internationellt skydd (Utlänningslagen 2004/301). Syftet med lagen är förutom att främja rättssäkerhet i utlänningsärenden även att främja reglerad invandring och internationellt skydd med respekterande av de mänskliga rättigheterna (2004/301, 1§). Förra året gjordes vissa ändringar i lagen och i nästa kapitel behandlas mer ingående en av de ändringar som gjorts.

I vår intervju med Arrhenius på social- och hälsovårdsministeriet lyfte hon fram behovet av preciseringar i nuvarande lagstiftning. Lagstiftningen, här avses främst Socialvårdslagen och Utkomststödslagen, är uppgjord med tanke på att den gäller alla.

Det blir problematiskt att tolka lagen då samma lagstiftning är som grund för både dem som vistas lagligt och dem som vistas olagligt i landet. Ny lagstiftning är under beredning, främst för att kunna ersätta kostnader som kommunen satt ut för dem som vistas olagligt i landet men också för att precisera deras rättigheter. (Arrhenius, 2017).

9.1 Ändringar i asyllagstiftning

De ändringar som gjorts förra året i Utlänningslagen gäller förfarande och villkor i asylsökningssprocessen. Genom en striktare lagstiftning vill man på politisk nivå motverka att gruppen av papperslösa ökar i Finland. En lagändring som påverkat den asylsökandes möjligheter att få uppehållstillstånd är slopandet av rätten att söka uppehållstillstånd p.g.a. humanitärt skydd.

Då en asylsökande fått negativt beslut får hen tid hos en socialhandedare som informerar om möjligheten till frivillig återresa till hemlandet, alternativt landet därifrån flyktingen kommit via till Finland. Tidsfristen som ges personen för att frivilligt avlägsna sig ur landet efter avvisnings- eller utvisningsbeslut skall fastställas till minst sju och högst trettio dagar (Utlänningslagen 2004/310, 147a§). Efter negativt beslut kan den asylsökande bo kvar på flyktingförläggningen under den tiden. Dessutom kan tjänsterna på flyktingförläggningen förlängas upptill 90 dagar med väl grundad motivering, såsom sjukdom. (Sutinen, Diakonissalaitos moittii paperittomien surkeaa majoitusta, 2017).

Den som fått negativt asylbeslut kan inte avvisas till de land som Finland inte har avtal om mottagande med. En av orsakerna till att någon väljer att bli papperslös istället för att frivilligt resa tillbaka kan vara rädsla för den egna säkerheten. Ända fram till maj 2016 var det möjligt att anhålla om uppehållstillstånd för dem som var i den situationen. Tidigare kunde humanitärt skydd utgöra en grund för att bevilja uppehållstillstånd, i fall där villkoren för asyl inte uppfylldes men den asylsökande ändå inte kunde återvända p.g.a. säkerhetsläget i hemlandet. I praktiken har humanitärt skydd beviljats främst för asylsökande från Somalia, Irak och Afghanistan. Förhållandena i delar av dessa länder har då bedömts vara för farliga för den asylsökande. (Bäck & Harald, 2017). År 2015 beviljades 119 uppehållstillstånd p.g.a. humanitärt skydd. I förarbetena till lagändringen bedöms att ca 270 personer som beviljats uppehållstillstånd på dessa grunder kommer att ansöka om permanent uppehållstillstånd de närmaste åren (Grundlagsutskottet, 2016).

Möjligheten till uppehållstillstånd p.g.a. humanitärt skydd för den som fått negativt asylbeslut har avskaffats genom lagändring 29.4.2016 (Utlänningslagen 88a§). Ändå kan man anta att säkerhetsrisken för den asylsökande i hemlandet, vilken utgjorde grunden för att enligt tidigare lag bevilja uppehållstillstånd, är densamma. Då den asylsökande nekats asyl och inte ges möjligheter att söka uppehållstillstånd betyder det också att personen saknar rättighet att söka arbete. Som papperslös kan man inte på laglig väg söka arbete. Det kan diskuteras om lagändringen tjänar det ändamål man avsett, d.v.s. att de som inte får asyl i landet verkligen väljer att åka frivilligt tillbaka istället för att bli papperslösa. Kan en följdverkan av den här lagändringen också bli att mängden av papperslösa som jobbar olagligt i landet ökar?

9.2 Rätt att överklaga negativt beslut

Den ansökan som en asylsökande gör behandlas av Migrationsverket. Om den asylsökande får negativt beslut har hen ännu möjlighet att överklaga beslutet till förvaltningsdomstol.

Det har hösten 2016 gjorts en lagändring i hur lång tid den asylsökande har att överklaga avslag i asylbeslutet. Till förvaltningsdomstol har den asylsökande tidigare haft 30 dagar tid för att överklaga men tiden förkortades till 21 dagar från det Migrationsverket gett negativt beslut. Tidsbristen för att överklaga avslag från förvaltningsdomstol till Högsta förvaltningsdomstol har tidigare varit 30 dagar men den förkortades till 14 dagar. (Yle uutiset, 2017). (Utlänningslagen 301/2004, 190§3, 196§3).

Man har gjort en grov bedömning att två tredjedelar av de flyktingar som kom till Finland 2015–2016 har fått avslag på sina ansökningar. Tidigare behandlades ärendena endast vid Helsingfors förvaltningsdomstol men p.g.a. den stora mängden besvär har också förvaltningsdomstolarna i regionerna börjat behandla besvären. Beskrivande för situationen är att Åbo förvaltningsdomstol den 31.1.2017 hade ca 900 anhängiga ärenden, då situationen i mitten av februari var 2000 ärenden att behandla. (Yle, 2017).

Kan den förkortade tidsfristen att lämna in besvär leda till att asylsökande försenar tidsfristen för att söka ändring i negativt beslut? Det är svårt att entydigt svara på men Högsta förvaltningsdomstolen har fått kännedom om 20–30 fall, där den asylsökandes ombud eller rättsbiträdet inte har överklagat i tid. Fallen har kommit fram då den asylsökande själv ansökt om att besvärstiden skulle förlängas. (Yle, 2017).

10 Kommunens roll

Då en person blir papperslös förlorar den mycket av sina rättigheter, vilket kanske förtydligas i att myndigheterna inte använder ”papperslös” för dem som fått negativt asylbeslut. Myndigheterna vill klargöra att personens status är att hen vistas olagligt i landet. De rekommendationer i Kommuninfo som getts av Social- och hälsovårdsministeriet gäller ”personer som vistas olagligt i Finland”. Trots att den papperslösa fräntas många rättigheter som samhället svarar för ges ändå möjlighet till hjälp i brådskande fall. För att förtydliga hur kommunerna skall arbeta har Ministeriet gett ut rekommendationer (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017).

Rekommendationerna berör brådskande social- och hälsovård för personer som vistas olagligt i Finland (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017). Bakgrunden till Kommuninfo är enligt Socialråd Viveca Arrhenius från social- och hälsovårdsministeriet den att ministergruppen för invandrarfrågor gjorde ett åtgärdsprogram, vilket gäller dem som befinner sig här illegalt (Inrikesministeriet, 2017). Hela regeringen skall tillsammans möta problemen, man ser på olika sektorer och också social- och hälsovård. En del kommuner hade kontaktat Inrikesministeriet och ställt frågor om hur de skall tolka lagen, kommunerna ville veta vilken lagstiftning som gäller och därför togs beslut att ge ut Kommuninfo. (Arrhenius, 2017).

Kommunen svarar för social- och hälsovården. Lagstiftningen gällande de här uppgifterna som hör till kommunen finns främst i Hälso- och sjukvårdslagen, Socialvårdslagen och Lagen om utkomststöd. Den papperslösa har rätt till brådskande vård (2010/1326, 50§) och brådskande nödvändig hjälp enligt lagen (2014/1301, 12§). Det betyder i praktiken att alla de som vistas i kommunen har rätt till brådskande hjälp trots att de inte är kommuninvånare. Man kan ändå anta att situationen med papperslösa som söker brådskande hjälp eller vård är ny för många som jobbar inom kommunerna. Utkomststödet (Lag om utkomststöd 1997/1412) hörde tidigare till kommunerna men har nu flyttats över till FPA. Här kommer man ändå in på det brådskande behovet även gällande utkomststöd. Klienter som har behov av brådskande socialvård skall av FPA hänvisas till kommunen där man gör en helhetsbedömning (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, s. 3).

Ett problem för kommunerna är att veta vilken status den hjälpsökande har. Ifall det visar sig att personen vistas olagligt i landet skall den styras till systemet för frivilligt återvändande (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, s. 1).

Ett annat problem är att asylsökande som inte fått personnummer än kan ha olika identifieringsnummer på olika instanser. Det kan innebära svårigheter med att identifiera personer inom hälso- och socialvården. (Arrhenius, 2017).

I de följande kapitlen behandlas närmare kommunernas skyldigheter och hur de skall tolkas. Det är inte entydigt vilken hjälp kommunerna ger och om kommunerna överhuvudtaget har erfarenhet av papperslösa.

10.1 Vård

I kapitlet behandlas den vård som kommunen borde erbjuda en papperslös som inte mer har rätt till mottagningstjänster.

Lagstadgade tillräckliga hälsovårdstjänster har garanterats också för papperslösa. Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall den offentliga hälsovården alltid ge akut vård för alla som behöver det (Social- och hälsovårdsministeriet 2, 2017). Det betyder brådskande vård men kan även vara nödvändig kortvarig vård. I Åbo har gravida kvinnor rätt till offentlig hälsovård och minderåriga ges nödvändiga hälsovårdstjänster på samma grunder som minderåriga med hemkommun i Finland (Åbo stad 2, 2017). Bedömningen av vårdbehovet för papperslösa görs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

10.1.1 Brådskande vård

Papperslösa har rätt till brådskande vård oberoende av var de är bosatta. Med brådskande vård avses omedelbar bedömning och vård som inte kan skjutas upp utan att sjukdomen förvärras eller kroppsskadan försvåras. Brådskande vård gäller akut sjukdom, kroppsskada, försämring av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Definitionen av brådskande vård finns i Hälso- och sjukvårdslagen 2010/1326, 50§. Om vårdbehovet bedöms som brådskande skall kommunen eller samkommunen ordna mottagningsverksamheten. I de flesta fall görs bedömningen av brådskande vård på jourenheten inom hälsovården.

Rätten till akut sjukvård ges också enligt Lagen om specialiserad sjukvård. Kommunen är på samma sätt skyldig att sörja för att personer som inte har hemort i Finland i brådskande fall får specialiserad sjukvård (1989/1062, 3§2).

10.1.2 Icke-brådskande vård

Personer som vistas olagligt i landet kan givetvis också ha behov av icke-brådskande vård men kommunen har ingen skyldighet att ordna offentlig hälsovård åt en person som inte har hemkommun i Finland. Ifall kommunen ändå i det här fallet besluter att ge vård skall klienten, alltså den papperslösa själv, betala kostnaderna för vården. I rekommendationerna sägs att kommunerna inte har skyldighet att ordna hälsovård för personer som inte är bosatta i Finland, ifall inte EU-lagstiftning eller internationella regler tillämpas för personens situation. (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, s. 2).

I intervjun med Arrhenius var en av frågorna hur man skall tolka innebörden av detta som står i Kommunifon ”Kommunen är inte förpliktad att ordna offentliga hälsovårdstjänster åt en person utan hemkommun i Finland såvida man inte tillämpar EU-lagstiftning eller den internationella överenskommelsen om social trygghet på personen”. I sitt svar betonar hon att huvudregeln är den att kommunen enligt nationell lagstiftning inte har skyldighet att erbjuda hälsovårdstjänster. Det kan ändå finnas situationer då den bindande EU-lagstiftningen eller bestämmelser om den sociala tryggheten tillämpas. Rättigheterna till icke-brådskande vård kan gälla en person som vistas olagligt i landet via en familjemedlem som har dessa rättigheter. Bestämmelser som gäller samordningen av den sociala tryggheten inom EU gäller också för medborgare i ett land utanför EU, ifall medborgaren lagligen bor inom EU:s område (FPA-EU-lagstiftning, 2017). EG förordningen 883/2004 reglerar samordningen av de sociala trygghetssystemen. Arrhenius påpekade att situationen är osannolik och hon känner inte till ett enda fall där den ovan citerade satsen från Kommunifon skulle betyda att kommunen är förpliktad att ordna icke-brådskande vård för en person som vistas illegalt i landet (Arrhenius, 2017).

10.2 Socialvård

I åtgärdsplanen som gjordes upp av Inrikesministeriet konstateras att de som uppehåller sig olagligt i landet har begränsade rättigheter till service av samhället (Inrikesministeriet, 2017). Vissa rättigheter som de papperslösa ändå ges är baserade på grundlagen. Alla har rätt till social trygghet och det sägs att alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg (1999/731,19§1).

Kommunen uppmanas att vid oklara fall kolla upp om den hjälpsökande har mottagningstjänster eller ej. Det skall göras genom att kontakta Migrationsverket och ifall det kommer fram att personen vistas olagligt i landet hör det till kommunen att informera den asylsökande om möjligheten till frivillig återresa. (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017). Det har kommit förfrågningar till Ministeriet om uppmaningen i Kommuninfo att ”styra personer som olagligt vistas i landet till systemet för frivilligt återvändande”. Fast man använder ordet ”styra” betyder det endast att man skall informera om möjligheten. Enligt Arrhenius kan det många gånger vara så att även om flyktingarna fått information på flyktingmottagningen, så har de kanske inte uppfattat alla detaljer.”...det är inget tvång utan man vill klargöra att de vet att den här möjligheten finns... Det är liksom frågan” (Arrhenius, 2017).

Alla, även de papperslösa, som vistas i en viss kommun har rätt till nödvändig omsorg och försörjning i brådskande fall. Kommunen skall erbjuda socialservice baserad på klientens individuella behov. (Socialvårdslagen 2014/1301, 12§). En tolkningsfråga kan bli vem som uppfyller kraven som baserar sig på individuella behov, så att hans eller hennes rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras (12§1). Den som vistas olagligt i landet skall söka brådskande hjälp i den kommun han vistas i (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, s. 3).

Arbetsgruppen frågade vid intervjun med Åbo stad om man fått direktiv om hur rätten att ”i brådskande fall få socialservice” skall tolkas. Det hade man inte fått, trots att kommunen sänt förfrågan till Social- och hälsovårdsministeriet om hur paragrafen skall tillämpas på papperslösa. Man har i samarbete med andra aktörer försökt få Ministeriet att förtydliga hur kommunen skall förfara, då papperslösa söker service. Ministeriet har informerat om att den huvudsakliga uppgiften för kommunen, ifall en papperslös söker hjälp, är att ge information om möjligheten till frivillig återresa. Problemet som kan uppstå är ifall en papperslös vill ha service och inte går med på frivillig återresa. ”tavallaan se ohje loppuu siihen ja me kaikki tiedetään, että jos haluaa jäädä tänne niin voi jäädä tänne mutta jos on täällä eikä saa mistään tukea ja apua ja asuntoa niin on tosi isoissa ongelmissa” (Virta, 2017).

10.2.1 Nödinkvartering och annan nödhjälp

En person som inte längre har rätt till mottagningstjänster kan från kommunen ansöka om nödinkvartering och övrig akut hjälp I den brådskande nödvändiga omsorgen och försörjningen (Socialvårdslagen 2014/1301, 12§) kan förutom mat ingå kläder och

nödvändiga läkemedel. Vidare sägs att hjälpen i första hand skall erbjudas som tjänst eller betalningsförbindelse. (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, ss. 1-3). Åbo stad berättade att man är osäker på hur man skall förfara och att man i princip inte har möjlighet att ge mat eller pengar annat än efter tjänstetid. Under tjänstetid kan man ge betalningsförbindelse eller vägleda vidare till ett sådant ställe, där den papperslösa har möjlighet att få mat. (Virta, 2017).

Bestämmelserna om tillfälligt boende, alltså nödinkvartering, finns i Socialvårdslagen (2014/1301, 21§1). Enligt lagparagrafen skall tillfälligt boende ordnas för personer som behöver kortvarig, brådskande hjälp. Det finns en oro för att det i Finland skapas en struktur för nödinkvartering som ingen har kontroll över, säger Marja Pentikäinen som ansvarar för flyktingservice på Diakonissanstalten i Helsingfors.

Det är också orsaken till att Diakonissanstalten planerar för mer permanent nödinkvartering. Ett ytterligare problem är att många som får negativt asylbeslut redan varit länge i landet och hunnit samla på sig saker, vilket inte går ihop med systemet för nödinkvartering. Nödinkvartering erbjuds för en natt i sänder och man kan inte med säkerhet erbjuda en plats för alla behövande. (Sutinen, Diakonissalaitos moittii paperittomien surkeaa majoitusta, 2017).

Enligt Arrhenius har enstaka kommuner kontaktat Ministeriet angående frågan att arrangera nödinkvartering. Kommunerna förbereder sig, gör planer och de har velat få bekräftelse att deras planer är i linje med ministrarnas beslut (Arrhenius, 2017). Åbo stad kan inte erbjuda skilt nödboende för papperslösa utan i dagsläget är deras lösning Sillankorva, som är öppet för alla i samhället som behöver nödinkvartering. Det betyder att Sillankorva inte lämpar sig för familjer eller barn, utan för dem måste kommunen överväga en annan lösning. ”perheelliselle eikä lapsille missään nimessä” (Virta, 2017).

Vi ställde frågan om det finns riktlinjer angående nödinkvarteringsens längd till Arrhenius på social- och hälsovårdsministeriet. Svaret var nej, men å andra sidan måste man beakta att det står i socialvårdslagen att det är *tillfälligt* boende. Tillfälligt boende kan ju inte vara ett år, utan i något skede tar den rättigheten slut. (Arrhenius, 2017). För närvarande görs en bedömning i varje enskilt fall om rätten till nödinkvartering, vilket innebär att det inte finns en enhetlig praxis på detta område. Som tidigare behandlats i kapitel 9 är ny lagstiftning under beredning.

10.2.2 Utkomststöd

Det är i första hand kommunerna som svarar för det brådskande hjälpbehovet hos personer som vistas olagligt i landet (Social- och hälsovårdsministeriet 1, 2017, s. 3). Rätten till utkomststöd baseras på Lagen om utkomststöd 1997/1412. Tidigare beviljade kommunen utkomststöd på ansökan men nu är det FPA som behandlar ansökningar om basutkomststöd. Enligt den lagändring som gjorts är FPA den instans som på ansökan beviljar sökande eller familj som vistas i Finland utkomststöd. (1997/1412, 14a§1).

Utgångspunkten är den att en person som vistas olagligt i landet och söker utkomststöd i första hand skall vända sig till kommunen. Men om en person går till FPA så är de också skyldiga att undersöka om personen har rätt till utkomststöd. FPA skall i så fall kontakta kommunen och så kommer man överens om vems ansvar det är att se till personens hela hjälpbehov.

Den huvudsakliga frågan blir att rättigheterna realiserar. Det betyder också att utbetalningen av beviljat utkomststöd inte kan utebli, ifall personen saknar bankkonto.

I så fall måste betalning göras på annat sätt, mot betalningsförbindelse eller genom att ge hjälpen som service. Kommunerna har också kontaktat Ministeriet med frågor om det finns ett minimum för det utkomststöd som skall ges åt dem som är illegalt här. Svaret på den frågan är att det finns det inte och det beror på att det inte i lagstiftningen finns inskriven någon minimigräns. Det ankommer på yrkespersonen att bedöma från fall till fall vilken hjälp och hur länge personen får. Det här är också orsak till att ny lagstiftning bereds. (Arrhenius, 2017).

Det verkar som om kommunen och FPA i Åbo inte än har funnit formerna för det samarbete som förutsätts för att behandla eventuella utkomststödsfrågor för papperslösa. Virta konstaterar att situationen försvårades av att grundutkomststödet överfördes till FPA. Man har visserligen förberett ett samarbete mellan kommun och FPA alltsedan år 2014, ändå upplever Åbo stad att FPA inte riktigt har varit medvetna om vad den nya situationen kommer att innebära. Virta konstaterar också att Åbo stad inte har någon vetskap om FPA eventuellt beviljat utkomststöd för papperslösa. (Virta, 2017)

11 Analys av temaintervjuer

Arbetsgruppen strävar till att i analysen göra en kategorisering av intervju svaren. Och se om dessa svarar på våra frågeställningar samt på rubriken för examensarbetet. Genom intervjuerna fick vi information om det aktuella läget och framtidsplaner i arbetet med de papperslösa i Åbo.

Det är svårt att uppskatta mängden papperslösa i Åbo men mängden har ökat under det senaste året. Uppskattningsvis finns det för tillfället ungefär 300 papperslösa i Åbo. (Sjöblom, 2017). Examensarbetets syfte är att kartlägga situationen och en av intervjufrågorna var om de haft erfarenhet av de här papperslösa i verksamheten. Åbo stad svarade att det endast varit några få som frågat om hjälp och stöd. Virta konstaterade att papperslösa har använt sig av hälsovårdstjänster, men att det varit få som sökt hjälp från socialvården. De hade erfarenhet av endast en papperslös som hänvisats vidare till nödinkvartering. ”Yksi on yöpynyt meidän semmoisessa tilapäiseen asumiseen tarkoitettussa tilassa yhden yön”. (Virta, 2017). Vapaa liikkuvuus svarade att deras verksamhet är småskalig.

De säger att man inte noterat så många papperslösa i verksamheten i Åbo. (Vapaa liikkuvuus-nätverk, 2017).

På frågan om de har förberett sig på en eventuell ökande mängd papperslösa inom socialvården svarade Virta att kommunen inte kan göra några större förberedelser, då de inte har erfarenhet av papperslösa inom verksamheten. De är medvetna om att det kan komma en mängd papperslösa som efterfrågar tjänster av kommunen men Virta trodde inte att man inom någon kommun påbörjat förberedelser i större skala. Däremot har hon den uppfattningen att många kommuner har diskuterat och kanske inlett samarbete med andra organisationer, såsom samarbete med Röda Korset. Men utan efterfrågan kan man inte påbörja något. Vapaa liikkuvuus svarade att de nog har förberett sig. I praktiken syns förberedelserna främst som samarbete med andra, och så har det gjorts upp info om vilken service det finns för papperslösa och vart en papperslös kan vända sig för mer hjälp. ”Meillä on se palvelulista ja sitten ollaan tehty ohjelistaus eri kielillä missä kerrotaan säilönötosta ja oikeuksista jos yritetään palauttaa” (Vapaa liikkuvuus-nätverk, 2017).

Eftersom arbetsgruppen var medveten om att det i Åboregionen finns ett mångprofessionellt samarbete mellan myndigheter, Åbo stad, Röda Korset och andra frivilliga organisationer, frågade vi under intervjuerna mer om deras samarbete. Virta nämnde att hon är med i denna

mångprofessionella arbetsgrupp, i vilken det ingår ungefär 25 personer från olika organ; ”Me ollaan yhteisesti tehty sellainen ohjeistus ... Voisin kuvitella että sen kautta on sitten tultu kysymään meiltä apua.” (Virta, 2017) Vapaa liikkuvuus berättade även om sitt deltagande i den mångprofessionella arbetsgruppen. Vapaa liikkuvuus säger att servicelistan sammanställdes på deras initiativ, och i samarbete med Röda Korset.

En av de frågeställningar arbetsgruppen söker svar på i examensarbetet är vilka planer det finns för framtiden för de papperslösa. En utmaning i framtidsplaneringen för Åbo stad är de kostnader det för med sig att erbjuda servicen. Åbo stad trodde till en början att Ministeriet kommer att ersätta kostnaderna för tjänsterna till de papperslösa. Nu har det visat sig att man först håller på att utreda frågan på Ministeriet. Virta konstaterar att kommunen inte kan förbereda sig för situationen, varken genom att hyra utrymmen eller genom att ha personal i beredskap. ”Jos meillä olisi joku paikka vuokrattuna ja jos ajatellaan että se on kolmivuorotyötä niin se tarkoittaa seitsemän ihmistä... niin ei kunta lähde semmoista valmistelevaan tällä hetkellä, jos ei ole niinkun ketään, kun olisi sinne tulossa”. (Virta, 2017) Virta konstaterar vidare att situationen är utmanande, då de inte har ekonomiska resurser att förbereda sig men ändå finns det en risk att situationen plötsligt kan ändras så hjälpbehovet ökar. Hon upplever att de som ansvariga för socialvårdsservicen hamnat i en besvärlig situation, eftersom de förutsätts erbjuda tjänster men nödvändigtvis inte har de resurser som krävs. Det positiva är att man fört diskussion med en organisation som har beredskap och kommit överens om att kommunen vid behov kan vända sig till dem med begäran om hjälp.

För närvarande tas kostnaderna för nödhjälpen från det allmänna statsanslaget som kommunerna får. Arrhenius berättar att ministrarna vill att kommunerna skall få ersättning för kostnader som uppstått av service som getts åt personer som fått avslag på sin asylansökan och befinner sig olagligt i landet.

Inom Ministeriet förbereds en ändring av lagstiftningen, målsättningen är att detta skulle ske inom detta år. ”Vi håller på att skapa ett helt nytt system för att de här kostnaderna skall bli ersatta för kommunerna.” (Arrhenius, 2017).

Vapaa liikkuvuus bedömer att det inte händer så mycket just nu och att det kan vara svårt att fånga upp de papperslösa. De är i varje fall förberedd ifall situationen ändrar sig och ser samarbete med andra aktörer, såsom samarbetet med kyrkan och diakoniarbetet, som viktigt.

12 Etiska aspekter

Hur kan man se på flyktingars och de papperslösas situation ur ett etiskt perspektiv? Det finns personer som argumenterar för att en rättsstat inte har skyldighet att ta emot immigranter. Christopher Wellman som är professor i filosofi vid Washington University anser att man kan berättiga att en stat inte har skyldighet att ta emot flyktingar. Han argumenterar för att en individ har rätten att själv besluta vem den bjuder in och detsamma gäller för en rättsstat. Det gäller även då en flykting med alla medel försöker komma in i landet. (Wellman & Cole, 2011, s. 3). Medskribenten av boken som debatterar frågan om etik och immigration är av avvikande åsikt. Phillip Cole (Wellman & Cole, 2011, ss. 3-5) anser att vi inte har en moralisk rätt att hindra människor från att röra sig över gränser. Frågeställningen som utvecklas av de båda författarna är vilka rättigheter staterna har att begränsa eller tillåta immigration. Staten har en universell rätt att besluta om vilka regler eller lagar den tillämpar och på så sätt kunde man motivera en lagstiftning som begränsar immigration och rättigheter för papperslösa. Men man kan även se på immigration som ett globalt fenomen. Då är den rättsliga utgångspunkten internationella lagar och överenskommelser.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och internationella människorättskonventioner utgör exempel. (Wellman & Cole, 2011, s. 7).

12.1 Etisk diskussion

I Finlands grundlag står det att den konstitution som är fastslagen i denna grundlag skall trygga *människovärdets okränkbarhet* och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främja rättvisa i samhället (1997/731, 1§2). Vad avses då med människovärde? Alla FN:s deklarationer och artiklar baseras på uppfattningen om människovärde. Människovärde är en generell värdegrund som är allmänt godtagen på olika håll i världen. Människovärde är inget man förtjänar utan det hör till var och en just för att han är född till människa. (Elo;Hulkki;& Kaila, 2006, s. 181).

Vad kan vi göra om vi anser att människovärdet kränks? Är det en kränkning av människovärdet att hamna leva som papperslös utan att veta var man kan bo och hur man kan få sitt leverne? Det här är frågor som kan vara svåra att ge ett definitivt svar på men det väcker tankar om hur etiskt riktigt vi handlar, då vi hänvisar till att papperslösa vistas olagligt

i landet och de därför inte kan ha tillgång till samma grundrättigheter eller möjligheter att påverka sin tillvaro.

Från myndigheternas sida kan man se en rätt hård linje som kom fram t.ex. då man i december utarbetade det första åtgärdsprogrammet för att motverka olaglig vistelse i landet (Inrikesministeriet, 2017). Då tog Inrikesminister Paula Risikko starkt ställning för en mycket restriktiv tolkning av lagen då det gäller papperslösa. Minister Risikko uttryckte att hon inte förespråkar att det som stadgas i socialvårdslagen 12§ om tryggnad av nödvändig omsorg och försörjning skulle gälla papperslösa. Hon vill endast att det erbjuds nödhjälp för papperslösa och därefter skall den papperslösa hänvisas till programmet för frivillig återresa. (Palojärvi, 2016). Den här tolkningen skulle betyda att man inte ser att papperslösa har rätt att i brådskande fall få socialservice (2014/1301, 12§). Kan man se att det här är i linje med vad grundlagen säger om rätt till social trygghet? Enligt den skall alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv ha rätt till oundgänglig försörjning och omsorg (1999/731, 19§,1).

Staten har ändå ett ansvar att säkra allas, även papperslösa utlänningars, vissa grundläggande rättigheter. Den här diskussionen berör bl.a. papperslösas rätt till hälsovård. I Finland har bl.a. flera medborgarorganisationer, Finska Läkarförbundet och det nationella rådet för social- och hälsovård ETENE fäst uppmärksamhet på papperslösas situation (Keskimäki;Nykänen;& Kuusio, 2014, s. 9).

Det finns också andra motkrafter till den linje som myndigheterna förespråkar. Nyligen har en grupp sakkunniga på över 200 personer uttryckt sin oro över hur man bemöter asylsökande i Finland. De här personerna som representerar olika områden har den 29.4. publicerat en vädjan, där de uppmanar politiker, tjänstemän och rättsväsen att respektera den finska rättsstatens principer ("Vetoomus oikeusvaltion puolesta"). (Passi, 2017).

I en artikel av tidigare president Tarja Halonen skriver hon om forskning som visar på att en växande skara människor i vårt land ser immigrationspolitiken som lagenlig men inte rättvis. Från många håll har man varnat för att den strängare asyllagstiftningen leder till att mängden negativa beslut snabbt ökar och det i sin tur ledet till att mängden papperslösa ökar. Hon konstaterar att beslutsfattarna strävat till att ändra lagstiftningen, så den ger bättre möjlighet att övervaka säkerheten. Ändå har vissa paragrafer ändrats utan att man gjort en ingående analys över hur lagändringarna återspeglas på samhället. Hon tar ställning för att tvångsavvisningar borde avbrytas för viss tid och att man sedan kunde bedöma situationen

på nytt. Hon anser att det skulle vara ett humant beslut som återställer finländarnas tro på förvaltningen. (Halonen, 2017).

12.2 Etiska normer

På en del områden har man egna etiska normer, såsom den etiska delegationen (ETENE) inom social- och hälsovården (Forskningsetiska delegationen, 2017).

Fackorganisationen Talentia har publicerat etiska regler för yrkesmänniskor inom socialbranschen. I publikationen konstateras att arbetet inom socialbranschen grundar sig på principer om mänskliga rättigheter och samhällelig rättvisa. I grundlagen (1999/731, 22§) stadgas att det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Med det allmänna avses att myndigheterna skall se till att de här rättigheterna följs. Det är ändå inte bara en rättighet som står i lagen utan enligt de etiska reglerna bör myndigheten aktivt se till att klientens rättigheter i alla avgöranden följs. (Talentia 1, 2014, s. 7). De här etiska reglerna kan ju bli aktuella i en situation då man inom social- och hälsovården hamnar ta ställning till hur man skall bemöta papperslösa och vilken service man kan ge.

De professionella inom sociala branschen har en skyldighet att lyfta fram fel som kan vara skadliga för människors säkerhet och välmående. Dessa fel skall lyftas fram till arbetsgivaren, beslutsfattare och samhället. Avsikten är att skydda de mest utsatta klienternas omsorg och välmående. (Talentia 2, 2017, s. 22).

De yrkesetiska principerna har inte alltid direkta svar på hur en yrkesmänniska skall förfara i olika situationer. Men de etiska principerna handleder till att reflektera över klientens rättigheter och arbetstagarens plikter. Lagstiftningen har inte heller alltid svar till utmaningar i ett människorelaterat yrke. Beslut som tas inom det sociala arbetet grundar sig inte endast på kunskap och erfarenhet, den etiska bedömningen är också en viktig del av besluten. (Talentia 2, 2017, s. 7).

13 Kritisk granskning

För att bedöma den vetenskapliga kvaliteten i en kvalitativ undersökning kan man se på validitet, reliabilitet och tillförlitlighet. Validitet handlar om giltighet och om undersökningen faktiskt mäter det som det är meningen att den ska mäta, det vill säga relevansen i sammanhanget (Eliasson, 2010, s. 16).

Reliabilitet handlar om trovärdigheten och noggrannheten i undersökningen. Reliabilitet innebär att andra forskare ska kunna komma till ett liknande resultat. Hög reliabilitet i ett arbete innebär att resultatet skall vara oberoende av vem som forskar i ämnet. (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2011, s. 61) Vid en kvalitativ undersökning finns det inga entydiga regler för hur man mäter tillförlitligheten. Man kan se på forskningshelheten och bedöma om den är konsekvent. Det betyder bl.a. att de olika delarna i arbetet skall stå i relation till varandra. (Tuomi & Sarajärvi, 2004, s. 135). Reliabiliteten för intervjuerna kan anses hög eftersom en annan forskare kunde få samma svar ifall informanterna och tidpunkten var den samma. Dock kan svaren variera mycket ifall tidpunkten ändrar eftersom ämnet är levande.

Den metod man använt sig av för att samla material för arbetet är relevant för att bedöma hur tillförlitlig undersökningen är. Tillförlitligheten för intervjuer påverkas av bandningen av intervjun, samt de speciella drag som hör till intervjun. Tillförlitligheten påverkas också av kriterierna för hur valet av sakkunniga gått till. (Tuomi & Sarajärvi, 2004, ss. 137-138). Arbetsgruppen har motiverat valet av sakkunniga i kapitel 6.2.2. Alla intervjuer och diskussioner bandades och transkriberades. Det transkriberade materialet lästes flera gånger av hela arbetsgruppen. För att ytterligare förbättra tillförlitligheten för arbetet kan man rapportera de olika skedena detaljerat (Tuomi & Sarajärvi, 2004, s. 139).

Det har arbetsgruppen gjort och redovisat i kapitel 4 där arbetsprocessen beskrivs och i kapitel 6.2.5 om intervjuanalys.

Då vi skriver om ett fenomen som är nytt för Finland betyder det att det finns begränsat med forskning och publicerad litteratur om papperslösa i Finland. Utgångspunkten är att man i mån av möjlighet använder sig av ursprungskällor men i vårt arbete har vi sett det motiverat att också använda oss av sekundärkällor. Det fenomen vi skriver om är aktuellt och det sker hela tiden någon nytt, därför motiverat att använda sig av media som källa. I media har rapporterats om den aktuella situationen för papperslösa och vi har tagit med information från artiklar om teman som vi behandlar i examensarbetet.

Det kan ibland vara svårt att bedöma vad som är en primärkälla och vad som är sekundärkälla. Vid bedömningen av en ursprungskälla måste arbetsgruppen veta om källan är den som den utger sig för att vara. Vi behöver också veta vem som står bakom källan. En annan aspekt är hur användbar källan är för vårt syfte. Det kan vi bedöma utgående från den frågeställning vi har i arbetet (Holme & Krohn Solvang, 2008, ss. 131-135). För det material vi använt från media som sekundärkälla har vi gjort bedömningen att materialet är pålitligt. Vi har använt flera nyhetsartiklar som inspiration för att sedan leta upp ursprungskällan.

Vid utförandet av en undersökning är det bra att beakta undersökningen endast som en liten del av verkligheten. I en undersökning väljs ett tema genom avgränsning till frågeställningarna och det väljs ut vissa personer och situationer som avgör hur undersökningen kommer att se ut. Undersökningens giltighet baserar sig till stor del av detta. (Jacobsen, 2012, s. 127). I detta arbete är intervjuerna vår undersökning. Intervjupersonerna påverkade stort hur arbetet utformades.

14 Resultat

Arbetsgruppen presenterar resultatet utgående från arbetets frågeställningar. Resultatet är inte en lösning på problematiken kring de papperslösa. Arbetsgruppen för fram olika aspekter på den nuvarande situationen och framtiden. Intervjuerna och diskussionerna kompletterade det teoretiska materialet. Arbetsgruppen anser att vi har nått syftet med att kartlägga situationen, vilket syns igenom hela arbetet. I resultatet besvarar vi frågeställningarna som till en viss del går in i varandra. Arbetsgruppen anser även att vi uppnått syftet för projektet ”Papperslösa – De icke-önskade?” som var att förstå begrepp och tydliggöra vad kommunerna och frivilliga organisationer gör med och för de papperslösa. Projektets förväntade resultat var en bättre kunskap och en större förståelse om de papperslösas situation och hur vi kan hjälpa dem.

Vad finns det, våren 2017, för direktiv och lagar angående papperslösa? I arbetet har den nuvarande lagstiftningen redogjorts och vilka direktiv som finns. Den nuvarande lagstiftningen, Socialvårdslagen och Utkomststödslagen, är uppgjord för att gälla alla. Ny lagstiftning är på kommande som skall gälla personer som vistas olagligt i landet. Hela regeringen skall tillsammans bemöta de här problemen och därför ser man på olika sektorer, också social- och hälsovård (Arrhenius, 2017). Med hjälp av ändringar i lagstiftningen försöker myndigheterna bemöta utmaningarna.

I *Åtgärdsprogram mot olaglig inresa och olaglig vistelse i landet 2017–2020* av polisstyrelsen, lyfts fram hur samarbete mellan olika sektorer skall fungera för att reglera och förebygga olaglig vistelse.

Hur ser dagsläget ut i Åbo? Vilken service finns tillgänglig idag för de papperslösa? Inom Åbo stad uppfattas Kommuninfo som en början. Rekommendationerna om vilka tjänster som staden förväntas erbjuda är inte helt uttömmande och Åbo stad har bett om att Ministeriet skall ta ställning till hur de skall förverkliga Kommuninfo. De har fått anvisningar om att berätta om frivillig återresa, men Virta frågar vad staden ska göra då personen säger att denne inte vill resa tillbaka. ”Se on jotenkin vähän hassu se ohje, se että se ei oikeasti ohjaa.” (Virta, 2017). Arrhenius kommenterar ”Allt som man kan säga står i vår info här. Och det som inte står kan vi inte säga av den orsaken att det inte står i lagen” medveten om att kommunerna eventuellt skulle vilja ha mer klara direktiv om praktiken. Men detta kräver lagändringar och eftersom det är grundlagsfrågor är detta en lång process.

Inom Åbo finns det många aktörer som erbjuder hjälp till de papperslösa, som nämns i kapitel 8. Samarbete har ibland varit utmanande mellan organisationer, nätverk och staden. Virta känner att alla inte alltid hör varandra i diskussionen. Inom Åbo stad måste de anställda handla enligt gällande direktiv eftersom de är tjänstemän. Dock säger Virta att hon anser att det är bra att det finns nätverk och organisationer som för väsen om dessa frågor. ”Mutta se ei ole virkamiehen velvollisuus, että se on ihan järjestyksellään kuuluva tehtävä.” Vapaa liikkuvuus har möjlighet att friare påverka eftersom de är ett aktivist nätverk och behöver inte följa lagstiftning inom social- och hälsovård.

Dagsläget är att Åbo stads socialsida endast haft en papperslös medan Global Clinic sett en ökning i deras klientel. Det finns en beredskap att reagera på eventuell ökning papperslösa från Åbo stad, Röda Korset och Vapaa liikkuvuus sida.

Hurudana planer finns det för framtiden för de papperslösa? En del av framtidsplanerna är att verkställa myndigheternas åtgärdsplan för 2017–2020. Myndigheterna vill satsa på att Finland blir känt som ett mindre lockande land för asylsökande. Sjöblom antar att uppdateringen av lagstiftningen kommer att göra det svårare att vara här som papperslös. Förmånerna blir snävare vilket gör det besvärligare för en papperslös att leva i Finland.

Frivillig återresa ses som en lösning från Social- och hälsovårdsministeriets sida. Staten garanterar grundrättigheter för en viss tid. Frivillig återresa erbjuds som ett nästa steg av staten. Arrhenius betonar att frivillig återresa är en rättighet. Om personen inte frivilligt tar

emot detta erbjudande så kanske ”det offentliga inte har så stort ansvar mer” (Arrhenius, 2017). I kommunen vet man om att de ska informera om frivillig återresa, men om det inte fungerar vad sen? ”Mutta ne ihmiset ketä tänne jää niin ne ei halua lähteä” (Virta, 2017).

Arrhenius vill påminna om att vi har 8000–9000 som har fått permanent uppehållstillstånd. Dessa personer skall få kommunplats och bostad, detta är enligt Arrhenius en större fråga. Sjöblom konstaterade också att frågan om papperslösa just nu inte är så stor, även om den är aktuell. Även inom Åbo stads socialenhet finns många andra arbetsuppgifter utöver de papperslösa.

15 Diskussion

Många personer som kommit till Finland och sökt asyl har gjort det på grund av osäkerhet i hemlandet. De flyr från krig, våld och konflikter och söker sig till tryggheten. Många av dem får negativa asylbeslut och hänvisas därmed till frivillig återresa. Väljer de att åka tillbaka till det krigsdrabbade hemlandet eller att leva utan tillstånd i Finland. Vad gör en person som inget land ”vill ha”? Vad skulle du själv göra?

Under arbetsprocessen har arbetsgruppen fått konstatera att en del av beslutsfattarnas lösning till problemet med de papperslösa är frivillig återresa. Från Social- och hälsovårdsministeriet poängterades att den frivilliga återresan är en rättighet och att det skall finnas ”tillräckliga morötter” för att förverkliga detta. Även Inrikesministeriets kanslichef Päivi Nerg uttryckte sig i Helsingin Sanomat den 3.1.2017 (Sutinen, Helsingin Sanomat, 2017) ”älkää kannustako ihmisiä ajautumaan yhteiskunnan ulkopuolelle, vaan mieluummin kertokaa mikä tilanne on ja tukekaa heitä vapaaehtoiseen paluuseen.” Arbetsgruppen har kunnat konstatera att den papperslösa får höra om frivillig återresa redan på mottagningscentralen och från nästan alla instanser de kan komma i kontakt med efter det. Men en person som gjort beslutet att stanna som papperslös, har redan gjort valet och sannolikheten att denna person sedan vill återvända frivilligt är väldigt liten.

Den andra delen av beslutsfattarnas lösning är att dra striktare linjer och genom en ny lagstiftning göra livet som papperslös så gott som omöjligt. Nerg uttryckte i Helsingin Sanomat den 3.1.2017 även oron över en eventuell ändring i säkerhetsläget. Myndigheterna är oroliga över brottslighet och en svart arbetsmarknad, som olaglig vistelse i landet kan leda till. (Sutinen, Helsingin Sanomat, 2017). De papperslösa ses som ett hot och beslutsfattarna vill bli av med hotet genom att erbjuda frivillig återresa och ifall det inte räcker så skall en

ny striktare lagstiftning lösa problemen. Är detta en hållbar långsiktig lösning? Eller leder striktare linjedragningar till att de som stannar kvar som papperslösa blir mer desperata, vilket kan leda till ännu större problem?

Den som fått negativt asylbeslut men som ändå beslutar sig för att stanna kvar i landet har inte möjlighet att söka jobb. Det har uppstått en situation då arbetsgivaren kan utnyttja papperslösa som billig arbetskraft. I Helsingin Sanomat den 14.4 2017 finns en artikel om hur papperslösa har utnyttjats som billig arbetskraft. En av de intervjuade vittnar om att han jobbat 12-timmars dagar för en timlön på 2,5 euro (Manner & Teittinen, 2017). Hur berättigar vi att det är ok att betala ut en lön som knappast någon finländare skulle gå med på att jobba för? Hur ser vi på det här fenomenet i ett välfärdssamhälle som Finland, där vi har en arbetslagstiftning som skyddar de som bor ”lagligt” här från att utnyttjas. Kan vi försvara och förklara oss med att den papperslösa går med på att jobba för den låga ersättning som arbetsgivaren erbjuder?

Varför funderar vi över en massa lösningar hur vi kan hjälpa de papperslösa då det logiska skulle vara att fundera över hur vi påverkar att denna grupp inte uppstår. Man kan fråga sig om situationen sett annorlunda ut ifall riksdagen år 2015 inte hade röstat igenom en lagförändring, om att en person som motsätter sig frivillig återresa inte längre kan få tillfälligt uppehållstillstånd. Ville Elonheimo, som arbetar mångkulturellt i norra Karelen, kommenterar i Talentia tidningen att regeringen har med sina beslut skapat problemen med de papperslösa. Elonheimo menar att det inte är en långvarig lösning att stänga ut de papperslösa från samhället, utan detta skapar endast problem (Koskiluoma, 2017).

Arbetsgruppen har även stött på att det finns en del motstridigheter ifall det just nu finns ett problem eller inte? Det finns en stor medvetenhet hos beslutsfattare och i kommunerna om att det kan bli ett problem, men problemet är en av många utmaningar i samhället. Inom Åbo säger Global Clinic att deras klienter har ökat, medan Åbo stad inte ser ökningen. Vågar de papperslösa söka sig till kommunens socialtjänster? Socialen har inget behov att anmäla den papperslösa till polisen, men det kanske den papperslösa inte vet.

Papperslösa är ett globalt fenomen. Man kan inte mer se frågor som berör papperslösa enbart som nationella utan de berör människor och länder runtom i världen. Det blir också en utmaning för såväl social, ekonomisk och politiska stabilitet i en värld som är alltmer sammankopplad länder emellan. (Rajagopalan, 2015, ss. 225-226). Mot den bakgrunden kan man kanske också se att beslutsfattarna i Finland är måna om säkerheten och genom

lagstiftning och myndighetssamarbete vill stärka säkerheten. I åtgärdsprogrammet som gäller 2017–2020 (Poliisihallituksen julkaisusarja, 2017, s. 7) nämner man att åtgärderna syftar till att reglera vistelsen i landet och bekämpa olaglig inresa. Man vill göra det känt att övervakningen av utlänningar, asylprocessen och besluten om avlägsnande ur landet verkställs i Finland. Ett syfte med åtgärdsprogrammet är att med de rekommendationer där ges bidra till att upprätthålla den inre säkerheten – trots att omständigheterna för invandringen radikalt förändrats.

Det verkar som om man på något plan godkänt att vi kommer att ha en bestående grupp papperslösa i Finland. Från myndigheternas sida satsas på säkerhet och övervakning och på att göra landet känt som mindre lockande. Den enskilda papperslösa ges mycket litet utrymme att påverka sin situation och man frågar sig hur situationen kommer att utvecklas. Medierna skriver om papperslösa och ger ofta den papperslösa ett ansikte genom att beskriva situationen hen befinner sig i. Det har höjts röster på många håll för en humanare asylpolitik i landet och kanske beslutsfattarna inte helt kan ignorera motreaktionerna mot en allt strängare asylpolitik, vilken bidragit till en ökande mängd papperslösa i landet.

Det sker alltså förändringar och man kan inte förutspå hur läget ser ut med immigrationsfrågor och papperslösa inom ett år. Det innebär också att en del av den information vi insamlat och bearbetat för vårt arbete kan bli inaktuell inom en snar framtid. Vi tror ändå att vårt arbete med att kartlägga situationen för de papperslösa är värdefullt och kan tjäna som informationskälla och utgångspunkt för kommande arbeten inom området.

Källförteckning

- Arrhenius, V. (den 7 4 2017). Socialråd på Social- och hälsovårdsministeriet. (A. Bärlund, S. Hildén, & E. Kamis, Intervjuare)
- Bäck, J., & Harald, P. (den 5 4 2017). SFP vill återinföra humanitärt skydd. *Hufvudstadsbladet*, s. 4.
- Dalen, M. (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början*. Hungary: Elanders Hungary Kft.
- Elo, P., Hulkki, E., & Kaila, E. (2006). *Kaikki virtaa - Elämäkatsomus tiedon perusta ja tulevaisuus*. Helsinki: F.G. Lönnberg.
- Eriksson, L. T., & Wiedersheim-Paul, F. (2011). *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber.
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2016). Intervjuer. i G. Ahrne, & P. Svensson, *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen *Talentia ry.* (den 29 03 2017). Hämtat från http://www.talentia.fi/sv/yrkesetik/yrkesetiska_ed
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Forskningsetiska delegationen.* (den 15 3 2017). Hämtat från <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/johdanto>
- FPA-EU-lagstiftning.* (den 12 4 2017). Hämtat från http://www.kela.fi/web/sv/allmanna-principer_eu-lagstiftningen
- Global Clinic.* (den 29 03 2017). Hämtat från <http://www.globalclinic.fi/fi/potilaat>
- Grundlagsutskottet. (den 15 5 2016). *Grundlagsutskottets utlåtande 6/2016 rd - RP 2/2016 rd*. Helsingfors: Riksdagen. https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Lausunto/Documents/GrUU_6+2016.pdf
- Halonen, T. (den 22 4 2017). Turvapaikkaprosessissa on päivitettävää. *Helsingin Sanomat*, s. A 5.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Holme, I. M., & Krohn Solvang, B. (2008). *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Pozkal: Studentlitteratur.
- Inrikesministeriet.* (den 21 3 2017). Hämtat från Toimenpidesuunnitelma 16.12.2016: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1266558/TpsuunnitelmaLAMA.pdf/c5b16a1b-8418-4fe0-a3ba-3fe3663ef67f>

- Institutet för hälsa och välfärd 1.* (den 29 1 2017). Hämtat från <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-jamonikulttuurisuus/tyokalut/kasitteet>
- Institutet för hälsa och välfärd 2.* (den 29 1 2017). Hämtat från <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-jamonikulttuurisuus/palvelut/paperittomat>
- Jacobsen. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete.* Malmö: Studentlitteratur.
- Jacobsen. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring, Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete.* Lund: Studentlitteratur.
- Keskimäki, I., Nykänen, E., & Kuusio, H. (2014). *Paperittomien terveystalvet Suomessa.* Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitost.
- Koskiluoma, K. (den 24 3 2017). Hämtat från Talentia: <https://www.talentia-lehti.fi/tekemalla-tehty-paperittomuusongelma/>
- Larsen, A. (2009). *Metod helt enkelt, en introduktion till samhällsvetenskaplig metod.* Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.
- Leppäkorpi, M. (2011). *Asiation oleskelu kielletty.* Tallinna: Into Kustannus Oy.
- Manner, M., & Teittinen, P. (den 14 04 2017). Hämtat från Helsingin Sanomat: <http://www.hs.fi/talous/art-2000005171005.html>
- Migrationsverket 1.* (den 15 3 2017). Hämtat från http://www.migri.fi/for_media/ordlista
- Migrationsverket 2.* (den 28 4 2017). Hämtat från http://www.migri.fi/asyl_i_finland/ansokan_om_asyl#
- Migrationsverket 3.* (den 05 04 2017). Hämtat från http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottoiminta
- Migrationsverket 4.* (den 5 5 2017). Hämtat från http://www.migri.fi/information_om_verket/statistik/statistik_over_asyl_och_flyktingar
- Nationalencyklopedin 1.* (den 15 3 2017). Hämtat från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/asyl>
- Nationalencyklopedin 2.* (den 15 3 2017). Hämtat från <http://ezproxy.novia.fi:2138/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kvotflykting>
- Olsson, H., & Sörensens, S. (2002). *Forskningsprocessen, Kvalitativa och kvantitativa perspektiv.* Stockholm: Liber.
- Palojärvi, E. (den 16 12 2016). Työryhmä antaisi hätäapua paperittomille. *Helsingin Sanomat*, s. A 15.

- Paperittomat-hanke*. (den 29 03 2017). Hämtat från http://www.paperittomat.fi/?page_id=765
- Passi, M. (den 29 4 2017). Vetoamus turvapaikanhakijoiden puolesta. *Helsingin Sanomat*, s. A 18 <https://oikeusvaltionpuolesta.weebly.com/vetoamus.html>.
- Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder, Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Poliisihallituksen julkaisusarja*. (den 16 4 2017). Hämtat från Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma 2017-2020: http://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/laittoman_maahantulon_ja_maassa_oleskelun_vastainen_toimintaohjelma_2017-2020?docID=58035
- Rajagopalan, K. (2015). Global 'undocumentedness'. *Journal of international affairs*, 68(2), 225-243.
- Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjöblom, A. (den 15 2 2017). Verksamhetsledare för Röda Korset Åbolands distrikt. (A. Bärlund, S. Hildén, & E. Kamis, Intervjuare)
- Social- och hälsovårdsministeriet 1*. (den 6 4 2017). Hämtat från Kuntainfo: http://stm.fi/documents/1271139/3899844/Kuntainfo_2-2017_uusi+versio_sv.pdf/113575d4-18fe-4f94-b8c3-bc1c79f00d6a
- Social- och hälsovårdsministeriet 2*. (den 29 4 2017). Hämtat från http://stm.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/halsovard-for-papperslosa
- Sutinen, T. (den 01 03 2017). Hämtat från Helsingin Sanomat: <http://www.hs.fi/paivanlehti/03012017/art-2000005029811.html>
- Sutinen, T. (den 11 1 2017). Diakonissalaitos moittii paperittomien surkeaa majoitusta. *Helsingin Sanomat*, ss. A 10-11.
- Talentia 1. (2014). *Vardagen, värden, livet, etiken. Etiska regler för yrkesmänniskor inom socialbranschen*. Helsingfors: Fackorganisationen Talentia rf. Yrkesetiska nämnden.
- Talentia 2. (2017). *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Helsinki: Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia ry.
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2004). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- (den 26 4 2017). Vapaa liikkuvuus. (A. Bärlund, S. Hildén, & E. Kamis, Intervjuare)
- Vapaa liikkuvuus-nätverk*. (den 29 03 2017). Hämtat från <http://www.vapaaliikkuvuus.net/neuvonta/>

Wellman, C. H., & Cole, P. (2011). *Debating the ethics of immigration - is there a right to exclude?*. New York: Oxford University Press.

Vetenskapsrådet. (den 16 4 2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Virta, M. (den 18 4 2017). Byråchef för familje- och socialtjänster samt öppenvård inom Åbo stad. (A. Bärlund, S. Hildén, & E. Kamis, Intervjuare)

Yle. (den 16 2 2017). Hämtat från <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/02/15/abo-forvaltningsdomstol-fick-tusen-asylarenden-over-en-natt>

Yle uutiset. (den 29 4 2017). Hämtat från Suomeen syntymässä uudenlainen paperittomien joukko? Maahanmuuttovirasto vihjaa oleskeluluvasta jumiutuneille: <http://yle.fi/uutiset/3-9123458>

Åbo stad 1. (den 29 03 2017). Hämtat från <https://www.turku.fi/sv/samservicekontoret-monitori>

Åbo stad 2. (den 29 03 2017). Hämtat från <https://www.turku.fi/sv/infotorg>

Finlands författningssamling

Finlands grundlag 11.6.1999/731. (den 21 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Hälso- och sjukvårdslag 30.12.2010/1326. (den 21 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Lag om Migrationsverket 3.2.1995/156. (den 21 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Lag om specialiserad sjukvård 1.2.1989/1062. (den 22 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Lag om utkomststöd 30.12.1997/1412. (den 6 4 2017). Hämtat från www.finlex.fi

Socialvårdslag 30.12.2014/1301. (den 21 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Utlänningslag 30.4.2004/301. (den 21 3 2017). Hämtat från www.finlex.fi.

Figurförteckning

Figur 1. Asylsökande 2015–2016 i Finland.....3

Figur 2. Arbetsprocessen.....6

Figur 3. Temaområden i forskningshelheten.....12

Informationsbrev

Bästa intervjuperson

Vi är tre socionomstuderande, Annika Bärlund, Sofia Hildén och Elin Kamis från Yrkehögskolan Novia och vi håller nu på med vårt examensarbete.

Examensarbetet är ett beställningsarbete av Röda Korset, Åboland och ingår i projektet "Papperslösa - de icke önskade?" Syftet med examensarbetet är att göra en kartläggning över situationen för papperslösa i Åbo. Vi fokuserar på personer som blivit papperslösa till följd av ett negativt asylbeslut. I arbetet jämför vi aktuella direktiv och lagstiftning samt hur dessa verkställs i praktiken. Som målsättning är att sammanställa service som erbjuds i Åbo.

Intervjun kommer att ske på den tiden och platsen som vi kommit överens om tidigare. Intervjun kommer att ta ungefär 45 minuter och kommer att bandas på en telefon. Allt material kommer att transkriberas förvaras på ett säkert ställe. Om Ni önskar finns det möjlighet att granska texten för godkännande innan vi använder den i vårt examensarbete. När arbetet är klart kommer materialet att raderas.

Deltagande är frivilligt och om Ni önskar får ni vara anonyma. Ni kan även när som helst under undersökningens gång avbryta deltagandet.

Vi är mycket tacksamma över att Ni vill delta i intervjun.

Om Ni har några frågor, vänligen kontakta:

Namn: Annika Bärlund

E-post: Annika.bärlund@edu.novia.fi

Handledare: Anne Nummela

E-post: Anne.Nummela@novia.fi

Intervjufrågor till Social och hälsovårdsministeriet

1. *Situationen ändrades i Finland 2015, då en stor mängd flyktingar på kort tid kom till landet. Migrationsverket har under åren 2015–2016 behandlat 34 073 ansökningar om asyl, varav negativt beslut gavs för 14 551, vilket motsvarar 43% (Inrikesministeriet, 2017).*
Är bakgrunden till Kommuninfo flyktingvågen 2015?
2. **Har alla kommuner fått Kommuninfo direktivet, till vem inom kommunen har direktivet skickats?**
3. **Följer Social- och hälsovårdsministeriet upp hur direktiven förverkligas i de olika kommunerna? Har kommunerna skickat in förslag på hur de tänker förverkliga direktiven?**
4. **Har någon kommun kontaktat er för klarare direktiv angående tolkning av Kommuninfo?**
5. *”En del av de personer som olagligt vistas i landet och vars mottagningstjänster har slutat har behov även för icke-brådskande vård. Kommunen är inte förpliktad att ordna offentliga hälsovårdstjänster åt en person utan hemkommun i Finland såvida man inte tillämpar EU-lagstiftning eller den inter-nationella överenskommelsen om social trygghet på personen.”*
Betyder detta att kommunerna kan välja om de INTE erbjuder icke-brådskande vård ELLER om de följer EU-lagstiftning?
6. **Finns det riktlinjer angående nödinkvarterings längd? Och vad som skall hända åt en person som bor i ett nödboende, vad är denna persons ”nästa steg”?**
7. **Finns det planer för praktiska direktiv eller fortbildning åt de professionella som arbetar inom social och hälsovård?**
8. **Ifall kommunen har bedömt att en papperslös har rätt till utkomststöd, hur sköts betalningen ifall personen inte har ett bankkonto?**

Intervjufrågor till Vapaa liikkuvuus

Haastattelukysymykset

1. Millainen toiminta teillä on?

2. Tilanne muuttui Suomessa 2015, kun iso määrä pakolaisia saapui Suomeen lyhyessä ajassa. Maahanmuuttovirasto on vuosina 2015-2016 käsitellyt 34073 turvapaikkahakemusta, josta kielteisiä päätöksiä on annettu 14551, mikä vastaa 43% (Sisäministeriö, 2017).

Oletteko huomannut kasvavan määrän paperittomia teidän toiminnassa?

3. ”Vi uppskattar att antalet papperslösa kommer att öka. De här personerna söker sig till städer där de kanske känner landsmän eller har vänner och bekanta som de kan bo hos” (Sjöblom, 2017) <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/11/30/antalet-papperslosa-okar-i-abo-i-vinter-viktigt-att-se-manniskan>

Paperittomien määrää arvioidaan lisääntyvän, nämä henkilöt hakeutuvat kaupunkeihin missä heillä on tuttuja omasta maasta tai ehkä ystäviä tai sukulaisia, kenen luona voivat asua.

Oletteko valmistautuneet mahdolliseen kasvavaan määrään paperittomiin Turussa?

4. Onko teillä yhteistyötä viranomaisten, kunnan ja/tai muun kolmannen sektorin kanssa? Oletteko ohjanneet paperittomia kunnan palveluihin? (hätmajoitus, ruoka-apu jne.)

5. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia teillä on paperittomien suhteen?

Intervjufrågor till Åbo stad

Haastattelukysymykset

1. Tilanne muuttui Suomessa 2015, kun iso määrä pakolaisia saapui Suomeen lyhyessä ajassa. Maahanmuuttovirasto on vuosina 2015-2016 käsitellyt 34073 turvapaikkahakemusta, josta kielteisiä päätöksiä on annettu 14551, mikä vastaa 43% (Sisäministeriö, 2017).

Oletteko huomannut kasvavan määrän paperittomia teidän toiminnassa?

2. ”Vi uppskattar att antalet papperslösa kommer att öka. De här personerna söker sig till städer där de kanske känner landsmän eller har vänner och bekanta som de kan bo hos” (Sjöblom, 2017) <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/11/30/antalet-papperslosa-okar-i-abo-i-vinter-viktigt-att-se-manniskan>

Paperittomien määrää arvioidaan lisääntyvän, nämä henkilöt hakeutuvat kaupunkeihin missä heillä on tuttuja omasta maasta tai ehkä ystäviä tai sukulaisia, kenen luona voivat asua.

Oletteko valmistautuneet mahdolliseen kasvavaan määrään paperittomiin Turussa?

3. Sosiaali- ja terveysministeriön ”Kuntainfo” ohjeistuksessa, kunnat ovat saaneet ohjeita että heidän tulisi tarpeen mukaan järjestää hätämajoitus johon myös tarvittaessa kuuluisi ruoka ja muu akuuttinen apu. Miten tämä toteutetaan Turussa?

4. Onko Turun kaupunki saanut ohjeistusta miten tulisi tulkita missä tilanteissa paperittomilla on oikeus ”kiireelliseen sosiaalihuoltoon”? Miten Turun kaupunki on tulkinnut kiireellinen sosiaalihuolto paperittomille mitä mainitaan kuntainfossa?

5. Onko teillä yhteistyötä viranomaisten, kunnan ja/tai muun kolmannen sektorin kanssa?

6. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia teillä on paperittomien suhteen?

Databas	Sökord	Avgränsning	Träffar	Använda träffar
EBSCO	illegal immigrants	full text, scholarly journals 2010-2017	40	
EBSCO	illegal immigrants + Finland	full text, scholarly journals 2010-2017	0	
EBSCO	illegal immigrants + Europe	full text, scholarly journals 2010-2017	3	Global 'undocumentedness'
EBSCO	undocumented + immigrants	full text, scholarly journals 2010-2017	216	
EBSCO	undocumented + immigrants + Finland	full text, scholarly journals 2010-2017	0	
EBSCO	undocumented + immigrants + Finland	full text, scholarly journals 2010-2017	13	
EBSCO	ethics + immigration	elektroniskt tillgängliga	9	Debating the ethics of immigration. Is there a right to exclude?
ARTO	paperittomat	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	laiton maassaolo	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	ilman maassaolo- oikeus	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	olaglig vistelse	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	papperslös	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	negativt asylbeslut	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	0	
ARTO	laiton maahanmuutto	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	3	
ARTO	illegal immigrants	elektroniskt tillgängliga 2010 ->	1	
PubMed	undocumented immigrants + illegal + Europe	full text 2010-2017	5	
PubMed	undocumented asylum seekers	full text 2010-2017	29	

Paperittomille avoimet palvelut Turku ja lähiympäristö 2017

Neuvonta ja keskusteluapu

Infotori

Yhteispalvelu Monitori
Skanssin kauppakeskus, 2. kerros, Turku
[Skanssinkatu 10](#)

www.turku.fi/infotori

Palveluajat

ma klo 9-18
ti-to klo 9-16
pe klo 9-15

Englannin-, venäjän- ja suomenkielistä neuvontaa saatavilla joka päivä Infotorin aukioloaikoina. Arabian- ja kurdinkielistä neuvontaa joka päivä klo 9-15.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

Apua ja tukea maahan muuttaneille ja paperittomille.

Taina Viljanen, ulkomaalaistyöntekijä, taina.viljanen@evl.fi

puh. [040 341 7291](tel:0403417291), puhelinpäivystys ti klo 9-10

Turun NMKY:n maahanmuuttajapalvelut

Ohjausta ja tukea maahan muuttaneille.

Turun NMKY – Sosiaalitoiminta / maahanmuuttajapalvelut
Käsityöläiskatu 9, 20100 TURKU

<http://www.tunmky.fi/sosiaalitoiminta/maahanmuuttajapalvelut/>

Olavi Katto, erityisasiantuntija 050-3114129, olavi.katto@tunmky.fi

Paula Nurminen, erityisasiantuntija 050-3114128, paula.nurminen@tunmky.fi

Vapaa liikkuvuus -verkosto

Tukea ja apua siirtolaisille eri asioissa.
www.vapaaliikkuvuus.net

Sähköposti: vapaaliikkuvuus.turku@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/Vapaa-liikkuvuus-Turku>

Coffee Without Borders -events (Uudenmaankatu 3)

Rikosuhripäivystys (RIKU)

Apua rikoksen tai rikosyrityksen kohteeksi joutuneelle sekä rikoksen todistajille.

Yliopistonkatu 24 C 46, 20100 Turku

<http://www.riku.fi/fi/yhteystiedot/>

Yhteystiedot: puh. (02) 235 5055, lounaissuomi@riku.fi

Pro-tukipiste – tuki ja terveystalvelut

Seksityöntekijöiden asemaan ja oikeuksiin keskittyvä riippumaton kansalaisjärjestö.

Yliopistonkatu 24 B 28, 2. krs, Turku

<http://pro-tukipiste.fi/>

Yhteystiedot: Minna Hackspik, etsivän työn tekijä minna.hackspik@pro-tukipiste.fi, puh. 040 647 5590

Tietoa

Tietoa usealla eri kielellä elämästä ja palveluista Suomessa: www.infopankki.fi

Tietoa oleskeluluvista: www.migri.fi

Jos haluat palata vapaaehtoisesti kotimaahasi, voit hakea vapaaehtoisen paluun tukea.

Lisätietoa paluusta saat osoitteesta www.migri.fi/paluu

Migrin palvelupiste Raisiossa

Nallinkatu 8, Raisio

ma–ke ja pe kello 8–16.15, torstaisin suljettu.

Oleskelulupaa ja oikeuksia koskeva neuvonta

Paperittomat-hankkeen lakimies neuvo oleskelulupa- ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Soittoaika ma klo 15-16, mutta soittaa voi myös muulloin.

www.paperittomat.fi

Yhteystiedot: puh 045 2377104, paperittomat@pakolaisneuvonta.fi

Vapaa liikkuvuus -verkosto

Kysy lisätietoja lakimieskontakteista verkostosta.

Helsinki Law Clinic

Helsinki Law Clinic (HLC) tarjoaa Helsingin yliopiston opiskelijoiden avulla neuvontaa ja lakimiespalveluja erityisesti turvapaikanhakijoille.

<http://www.helsinki.fi/helsinki-law-clinic/>

Yhteystiedot: puh. 029 4123280, helsinki-law-clinic@helsinki.fi

Lasten koulunkäynti

Jokaisella oppivelvollisuusikäisellä lapsella on oikeus päästä kouluun. Kunnan tulee järjestää perusopetusta kaikille sen alueella oleskeleville lapsille. Laki ei edellytä, että lapsella olisi kotikunta tai kunnassa asuminen olisi pysyvää. Kouluun hakeudutaan ilmoittautumalla lähikouluun. Koulua käyvä lapsi saa myös ilmaisen kouluaterian. Koulun henkilökunnalla on vaitiolovelvollisuus.

Terveys- ja sosiaalipalvelut Turussa

Jokaisella, myös paperittomalla, on oikeus kiireelliseen (= päivystysluonteiseen, äkilliseen, henkeä uhkaavaan) hoitoon. Terveystieteiden tutkimuskeskuksella ei ole oikeutta ilmoittaa viranomaisille laittomasta maasta oleskelusta. Turussa alle 18-vuotiailla ja raskaana olevilla naisilla on oikeus julkisen terveydenhuollon palveluihin. Lapset ja raskaana olevat naiset pääsevät siis esimerkiksi neuvolaan. **Palvelua koordinoi Ulkomaalaistoimisto, osoitteessa Linnankatu 23, Turku, 6 krs. Puh. (02) 2626 303.**

Ensiapupoliklinikka (TYKS, T-sairaala) toimii osoitteessa Savitehtaankatu 1, Turku. P. (02) 313 8800.

Sosiaalipäivystys, Turun kaupunki

Voit ottaa yhteyttä sosiaalipäivystykseen, kun haluat tehdä lastensuojeluilmoituksen tai tarvitset kiireellistä apua ja neuvontaa esimerkiksi lastensuojelutapauksessa tai asumiseen liittyen. **Eskelin virastotalo, Linnankatu 23, Turku**, arkisin klo 8.30-15.30 tai puh. (02) 262 6003. Virka-aikojen ulkopuolella voit soittaa yleiseen hätänumeroon 112.

Global Clinic

Global Clinic on vapaaehtoisten terveydenhuollon ammattilaisten verkosto, joka tarjoaa pienimuotoisia terveydenhuoltopalveluita paperittomille ja muille ulkomaalaisille henkilöille, joilla ei ole sosiaaliturvaa Suomessa.

Hoito Global Clinicilla on ilmaista, anonyymia ja luottamuksellista. Henkilökunnalla on ehdoton vaitiolovelvollisuus.

Global Clinic löytyy [Turusta](#) 046 6251 412, [Helsingistä](#) 044 9774 547, Oulusta (paperittomat@odl.fi), Joensuusta 046 5900 186 ja Tampereelta (globalclinic.tampere@gmail.com).

Toimintaa ja ystäviä

Suomen Punaisen Ristin toiminta on avointa kaikille. Järjestöllä on esimerkiksi ystäväpalvelu. SPR Varsinais-Suomen piirin palvelupiste on avoinna ma-pe klo 10-16 osoitteessa Kristiinankatu 10, Turku.

<https://rednet.punainenristi.fi/varsinais-suomi>

Yhteystiedot: Puh. 0207 01 2400, varsinais-suomi@punainenristi.fi

SPR Ruissalon osaston kansainvälinen klubi on monikulttuurinen kohtaamispaikka. Toiminta on kaikille avointa. Kv-klubilla jutustellaan, tutustutaan uusiin ihmisiin ja kulttuureihin sekä opitaan suomen kieltä rennossa ilmapiirissä. **Klubi kokoontuu joka tiistai 10.1.- 30.5. klo 18.00 - 20.00 Vimmassa (Aurakatu 16, 4. krs).**

Yrjänän kohtaamispaikan naisten kerho

Maksuton kohtaamispaikka turvapaikkaa hakeville tai sen saaneille naisille lapsineen. Kerho tarjoaa mukavaa, turvallista seuraa sekä vaihtelevaa ohjelmaa, jota voimme suunnitella yhdessä. Kerho kokoontuu 6.2. lähtien joka maanantai klo 17-19 Yrjänän kohtaamispaikassa (Itäinen Pitkäkatu 49, Turku.)

Facebook-sivu: <https://www.facebook.com/yrjanawomen/?fref=ts>

Yhteystiedot: Elizabelle Laine, ohjaaja, elizabelle.laine@evl.fi, puh. 040 341 7085

Vain miehille! – kohtaamispaikka / Monipalvelukeskus Tsemppi r.v.

Toimintaa täysi-ikäisille miehille.

Vanha Hämeentie 29, Turku, 3.krs (T-talo).

www.tsemppi.net/miehille

Yhteystiedot: [Perttu Louhesto, vastaava ohjaaja, puh. 0504343991,](mailto:Perttu.Louhesto@tsemppi.net)
perttu.louhesto@tsemppi.net

Aukioloajat:

ma 14-18 Avoimet ovet (T-talo)

Ti 12-16 Ryhmiä/retkiä/liikuntaa

Ke 12-16 Avoimet ovet (T-talo)

To 12-16 Ryhmiä/retkiä/liikuntaa

Vapaa liikkuvuus -verkosto

Coffee Without Borders -tapahtumat

Uudenmaankatu 3, Turku

Torstaisin klo 18-20.

Muita paikkoja

Turun pääkirjasto

Linnankatu 2, Turku

www.turku.fi/kirjasto

avoinna: ma–pe 9–20, la klo 10-16, su klo 12-18

Palvelut: tietokoneita, langaton verkko (WLAN), kirjoja, lehtiä, WC

Kirjakahvila

Vanha Suurtori 2, Turku

www.kirjakahvila.org

avoinna: arkisin klo 11-19

Palvelut: langaton verkko (WLAN), lehtiä, kirjoja, vaatteita, WC

Turun Elokolo

Yliopistonkatu 10, Turku

www.ehyt.fi/fi/turunelokolo

avoinna: **ma-la klo 8.30 - 14.00**

Palvelut: edullista kahvia ja aamiaista, lehtiä, tietokoneita, WC

Turun kylätalo

Pakkarinkatu 1, Turku

<https://kylataloturku.wordpress.com/>

avoinna: katso aukioloajat nettisivuilta

Palvelut: edullista kahvia ja aamiaista, lehtiä, kirjoja ja WC

Martin kulttuuriolohuone

Itäinen Pitkätatu 49, Turku

<https://martinkulttuuriolohuone.wordpress.com/>

Yhteystiedot: p. 050 360 7220, kulttuurihuonemartti@gmail.com

Palvelut: Edullista kahvia ja syötävää, lehtiä, kirjoja, tietokoneita

Pelastusarmeijan kahvitupa

T-talo, Karjakuja 1, Turku

Yhteystiedot: turku.avustus@pelastusarmeija.fi

www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/turku/sosiaalinen-apu

Palvelut: kahvia, voileipiä ja lehtiä ti, ke ja to klo 9.30-12.45

Vaateapu

Karderoopi

Kaarlentie 2, Turku

Vaatteiden saamista varten tarvitset seurakunnan ulkomaalaistyöntekijä Taina Viljaselta sitoumuksen, jolla saat vaatteita.

Turun vapaaseurakunta (Hope)

Tuureporinkatu 10, Turku

Vaatejakelua 21.1, 18.2, 4.3, 25.3, 8.4, 29.4, 27.5. klo 12-13.30

Toimistopäivystys ti klo 15-17

Ruoka-apu

Maanantai:

Turun Katulähetys, Läntinen Pitkäkatu 8, Turku, klo 12.00

Tiistai:

Naantalın Waihtoehtoyhdistys, Tuulensuunkatu 8, Naantali, klo 15.30 alkaen

Piikkiön Adventtiserk, Korvenmäentie 11, Piikkiö, klo 17.00

Turun Helluntaiseurakunta, Puistokatu 6 B, Turku, klo 12

31.1, 28.2, 28.3, 25.4, 30.5

Haliskahvila, Kardinaalinkatu 3 A, Turku

Kahvilassa ruoanjakoa tiistaisin ja torstaisin klo 13-15.

Keskiviikko:

Turun Katulähetys, Läntinen Pitkäkatu 8, Turku, klo 12.30

Naantalın Waihtoehtoyhdistys, Tuulensuunkatu 8, Naantali, klo 15.30 alkaen

Elämän sana srk, Helsinginkatu 21, Turku, klo 18.00

Runosmäen keskiviikkokeitto, Runosmäen seurakuntakoti, Munterinkatu 15, Turku

18.1., 15.2., 29.3., 26.4. ja 24.5. Vapaaehtoinen maksu 1,5 €, sis. keiton, leivän, juomat, jälkiruoan ja kahvin. Lapset syövät ilmaiseksi.

Torstai:

Mikaelin seurakuntakoti, Puistokatu 13, Turku, klo 12

19.1, 16.3, 20.4. ja 11.5.

Naantalın Waihtoehtoyhdistys, Tuulensuunkatu 8, Naantali, klo 16 (vuoronumeroita jaetaan klo 15.30-16.00)

Uusipesula, Kousankatu 1, Turku, klo 19.00

Haliskahvila, Kardinaalinkatu 3 A, Turku

Kahvilassa ruoanjakoa tiistaisin ja torstaisin klo 13-15. Vellikello Runosmäessä,

Nuorisotalo, Piiparinpolku 13, Turku

Ruokakassien jakoa torstaisin klo 10-11.00.

Toivon torstai Paakarlan seurakuntakodissa, Laivateollisuudenkatu 28, Turku

Toivon torstait 26.1., 9.2., 23.2., 9.3., 23.3., 6.4., 20.4., 4.5., 18.5.

Perjantai:

Turun Katulähetys, Läntinen Pitkätie 8, Turku, klo 12.30

Naantalın Waihtoehtoyhdistys, Tuulensuunkatu 8, Naantali klo 13.30

Jesari, Jäkärän Puistokatu 20, Turku

Ruokakassien jakoa perjantaisin klo 12.30-14.

Lauantai:

Naantalın Waihtoehtoyhdistys, Tuulensuunkatu 8, Naantali, klo 13.30

Raision vapaaseurakunta, Frälsintie 20, Raisio, klo 12

Keväällä 11.2., 11.3., 8.4., 13.5. ja syksyllä 9.9., 14.10., 11.11., 9.12.

Turun vapaaseurakunta (Hope), Tuureporinkatu 10, Turku, klo 12-13.30

21.1, 18.2, 4.3, 25.3, 8.4, 29.4, 27.5.

Sunnuntai:

Kaarinan kotikirkko, Hovirinnantie 5, Kaarina, klo 11

29.1, 26.2, 26.3, 30.4, 28.5